

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Zdravotně sociální fakulta**

**LOGISTICKÉ ZABEZPEČENÍ
INTEGROVANÉHO
ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU A
PODPŮRNÉ ČINNOSTI**

*doplňkové texty pro posluchače kombinované formy studia
studijního programu „Ochrana obyvatelstva“*

studijního oboru „Ochrana obyvatelstva se zaměřením na CBRNE“

Prof. Ing. Gustav Šafr, DrSc.

ČESKÉ BUDĚJOVICE 2007

ÚVOD

Koncepce logistické podpory Integrovaného záchranného systému České republiky (dále IZS ČR) je až do současnosti ve stadiu zámyslu zpracování.

V rámci IZS ČR, de facto, fungují pouze logistické systémy některých základních nebo ostatních složek. I v těchto logistických systémech je však minimum prvků určeno pro logistickou podporu (zabezpečení) rozhodujících činností (záchranné a likvidační práce, popř. ochrana obyvatelstva), které jsou IZS ČR jako celku předepsány příslušnou legislativou.

Na národní úrovni chybí definování požadavků na logistickou podporu (zabezpečení) pro přípravu a realizaci typových zásahů složek IZS ČR, implementace principu společné odpovědnosti za logistickou podporu typových zásahů složek IZS ČR, potřeba logistické spolupráce jednotlivých složek IZS ČR v rámci nasazení a zejména nezbytnost zajištění potřebné výkonnosti a zefektivnění finančních nákladů logistické podpory v rámci jednotlivých složek a IZS ČR jako celku.

Ačkoli definice logistiky je z obecného hlediska velmi široká, předmět „Logistické zabezpečení integrovaného záchranného systému a podpůrné činnosti“ se zabývá především plánováním a koordinací logistické podpory (zabezpečení) zejména ve funkcích zásobování a služeb, údržby a oprav, dopravy a přesunů a infrastruktury.

S ohledem na jistou nejednotnost ve výkladu tématu příslušných terminologických pojmů je v předloženém studijním materiálu použit následující obsah pojmu podpora, zabezpečení:

Podporou, zabezpečením se rozumí činnosti prvků nebo jejich součástí, které pomáhají plnit hlavní úkol, chrání, doplňují nebo vytváří podmínky pro plnění jiným prvkům.

Pro získání přehledu o hloubce a závažnosti problematiky logistického zabezpečení IZS a podpůrných činností i pro vytvoření podmínek pro získání potřebných znalostí v dané problematice budou studenti v předloženém studijním materiálu seznámeni s následující problematikou:

1. **Požární technika a věcné prostředky HZS**
2. **Technické zázemí HZS**
3. **Technika a věcné prostředky dalších základních a ostatních složek IZS**
4. **Přehled a činnost podpůrných zařízení pro řešení mimořádných událostí a krizových situací**
5. **Speciální skupiny – lezci a potápěči v IZS**
6. **Speciální činnosti – zásahy na nebezpečné látky, dekontaminace**
7. **Speciální skupiny – letecké záchrannářství a letecké hašení**
8. **Informační technologie OPIS IZS**
9. **Psychologická péče o příslušníky**
10. **Základy psychologie jednání s lidmi**
11. **Psychologická pomoc postiženému obyvatelstvu**

1 Požární technika a věcné prostředky HZS

1.1 POŽÁRNÍ TECHNIKA

1.1.1 ZÁSAHOVÝ POŽÁRNÍ AUTOMOBIL (viz Příloha č. 1 k vyhlášce č. 35/2007 Sb)

Poznámka: Pokud se používá požární kontejner ke stejnému účelu jako zásahový požární automobil, vztahují se na něj technické podmínky stanovené pro zásahový požární automobil.

Provedení zásahového požárního automobilu se podle rozsahu vybavení požárním příslušenstvím člení na

základní (Z),
speciální
redukované (R),
rozšířené (V),
technické (T),
k hašení lesních požárů (LP),
k hašení (H),
chemické (CH),
ropné (N),

Rozdělení zásahových požárních automobilů a vymezení možných provedení je uvedeno v následující tabulce.

	Zásahový požární automobil	Provedení							
		Z	R	V	T	LP	H	CH	N
1	Dopravní automobil	Z	R	V					
2	Automobilová stříkačka	Z	R		T				
3	Cisternová automobilová stříkačka	Z	R	V	T	LP			
4	Pěnový hasicí automobil	Z							
5	Plynový hasicí automobil	Z							
6	Práškový hasicí automobil	Z							
7	Kombinovaný hasicí automobil	Z							
8	Rychlý zásahový automobil	Z	R		T		H		
9	Automobilový žebřík	Z							
10	Automobilová plošina	Z							
11	Hadicový automobil	Z							
12	Technický automobil	Z	R					CH	N
13	Protiplynový automobil	Z							
14	Velitelský automobil	Z		V					
15	Vyšetřovací automobil	Z							
16	Vyprošťovací automobil	Z							
17	Automobilový jeřáb	Z							

Zásahový požární automobil je vybaven úložným prostorem s úchylnými prvky, ve kterých je upevněno požární příslušenství uvedené v následující tabulce.

Název	Hmotnostní třída ¹			Jednotka
	L	M	S	
Brašna s prostředky pro dokumentaci ²	1			ks
Brašna s prostředky pro expertizu ²	1			ks
Brašna s prostředky pro odběr vzorků ²	1			ks
Dýchací přístroj s minimální zásobou 1600 l vzduchu ³	2			ks
Lékárnička velikost II ^{4,5}	1	1	1	ks
Lékárnička velikost III ^{4, 6, 7}	1	1	1	ks
Přenosný hasicí přístroj práškový 27A144B ⁸	I	1	1	ks
Ruční svítilna ³	2			ks
Ruční vyprošťovací nástroj	1	1	1	ks
Rukavice chirurgické ⁹	12	12	12	pár
Vyprošťovací nůž (řezák) na bezpečnostní pásy	2	2	2	ks

Doplňující poznámky k tabulce;

1. Hmotnostní třídy L (lehká), M (střední) a S (těžká) definuje ČSN EN 1846-1
2. Platí pro základní požární příslušenství vyšetřovacího automobilu.
3. Platí pro základní požární příslušenství velitelského a vyšetřovacího automobilu.
4. Lékárnička je vybavena podle přílohy č. 14 vyhlášky č. 341/2002 Sb., o schvalování technické způsobilosti a o technických podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích.
5. Platí pro zásahové požární automobily s počtem nejvýše tří sedadel.
6. Platí pro zásahové požární automobily s počtem čtyř a více sedadel.
7. Lékárnička velikost III je rozšířena o sadu Kramerových dlah, fixační krční límec, rozvírač úst a popáleninový balíček bez Kendalovy roušky.
8. Minimální požadavky na hasicí schopnost stanoví část 4 ČSN EN 3-7; hasicí přístroj je v provedení pro umístění v zásahovém požárním automobilu.
9. V zásahovém požárním automobilu se 7 a více sedadly nejméně 2 páry na každé sedadlo.

Zásahový požární automobil v provedení cisternová automobilová stříkačka, pěnový hasicí, plynový hasicí, práškový hasicí, kombinovaný hasicí a rychlý zásahový je vybaven nejméně jedním zařízením pro prvotní zásah, které umožňuje do 30 sekund provést účinný zásah ve vzdálenosti nejméně 20 m. Toto zařízení pro zásahové požární automobily

- a) cisternová automobilová stříkačka a pěnový hasicí automobil vybavené požárním čerpadlem a nádrží na vodu je tvořeno
 1. hadicí o světlosti 52 mm a délce 20 m uloženou v lůžku nebo na navijáku, která trvale spojuje výtlačné hrdlo požárního čerpadla opatřené přechodem ze světlosti 75 mm na světlost 52 mm s proudnicí pro hašení vodou i pěnou,
 2. průtokovým navijákem s hadicí a připojenou proudnicí, který umožňuje stříkání i s částečně odvinutou hadicí, nebo
 3. pevně zabudovanou lafetovou proudnicí s ovládním uzávěru vtoku z místa obsluhy a s proudnicí umožňující stříkání vodou nebo pěnou,
- b) plynový hasicí automobil, práškový hasicí automobil a kombinovaný hasicí automobil vybavené technologií pro hašení hasicím práškem nebo hasicím plynem je tvořeno hadicí s proudnicí, která je pevně spojena s tlakovým zdrojem plynného nebo práškového hasiva,
- c) rychlý zásahový automobil vybavené vysokotlakým hasicím zařízením je tvořeno průtokovým navijákem s hadicí připojenou proudnicí, který umožňuje stříkání i s částečně odvinutou hadicí při tlaku nejméně 4 MPa, průtoku 20 l.min⁻¹ na proudnici, a to ve vzdálenosti nejméně 20 m od zařízení a nepřetržitě po dobu delší než 5 minut.

Karoserie účelové nástavby zásahových automobilů v provedení pěnový hasicí, plynový hasicí, práškový hasicí, kombinovaný hasicí, hadicový, technický, protiplýnový a karoserie účelové nástavby požárního kontejneru se označují symbolem (max. 3) charakterizujícím jejich hlavní vybavení. Symbol může být nahrazen textem umístěným na boku ve střední části bílého zvýrazňujícího pruhu.

Zásahové požární automobily se podle největší technicky přípustné hmotnosti stanovené výrobcem podvozku člení na hmotnostní třídy:

- a) velmi lehké (UL) nepřevyšující 2000 kg,
- b) lehké (L) převyšující 2000 kg, avšak nepřevyšující 7500 kg,
- c) střední (M) převyšující 7500 kg, avšak nepřevyšující 14000 kg,
- d) těžké (S) převyšující 14000 kg.

1.1.2 DOPRAVNÍ AUTOMOBIL

Konstrukce dopravního automobilu umožňuje

- a) přepravu jednotky požární ochrany (kabina osádky s nejméně 6 sedadly),
- b) dálkovou dopravu vody za použití přenosné motorové stříkačky,
- c) požární zásah vodou, střední a těžkou pěnou v volného vnějšího zdroje a z vnějšího tlakového zdroje, a
- d) záchranné práce.

Dopravní automobil v provedení „základní“ (DA Z), „speciální redukovaný“ (DA R) nebo „speciální rozšířený“ (DA V) je proveden v lehké nebo střední hmotnostní třídě a je vybaven přenosnou motorovou stříkačkou

- a) o jmenovitém výkonu $750 \text{ l}\cdot\text{min}^{-1}$ (DA 7,5)
- b) o jmenovitém výkonu $1000 \text{ l}\cdot\text{min}^{-1}$ (DA 10)
- c) o jmenovitém výkonu $1500 \text{ l}\cdot\text{min}^{-1}$ (DA 15)

Dopravní automobil v redukovaném provedení

- a) může být doplněn požárním přívěsem pro uložení jeho požárního příslušenství,
- b) nemusí umožňovat hašení pěnou.

Každý dopravní automobil je vybaven úložným prostorem s úchytnými prvky, ve kterých je upevněno základní požární příslušenství (27 položek včetně dýchacích přístrojů, požárního světloometu, přenosné motorové stříkačky s příslušenstvím, aj.).

Dopravní automobil v provedení Z, R a V je dále vybaven úložným prostorem s úchytnými prvky ve kterých je upevněno dalších až 26 položek (provedení Z), 15 položek (provedení R), nebo 29 položek (provedení V) požárního příslušenství.

1.1.3 CISTERNOVÁ AUTOMOBILOVÁ STŘÍKAČKA

Konstrukce cisternové automobilové stříkačky umožňuje

- a) přepravu jednotky požární ochrany [6 až 9 sedadla v provedení „základní (Z)“, nejméně 4 sedadla v provedení „speciální redukované (R)“ nebo „speciální technické (T)“, nejméně 3 sedadla v provedení „speciální k hašení lesních požárů (LP)“]
- b) dálkovou dopravu vody,
- c) požární zásah vodou z vlastní nádrže, vnějšího volného zdroje a z vnějšího tlakového zdroje,
- d) požární zásah střední a těžkou pěnou z vlastní nádrže a z volného vnějšího zdroje pěnidla, a
- e) provedení záchranných prací.

Konstrukce čerpacího zařízení cisternové automobilové stříkačky umožňuje

- a) zavodnění sacího vedení
 1. z vlastní nádrže, a
 2. z vnějšího zdroje,
- b) stříkání
 1. tlakovou vodou s pracovním tlakem, který nepřekročí hodnotu 1,6 MPa,
 2. vysokotlakou vodou s pracovním tlakem nad 1,6 MPa a průtokem nejméně $150 \text{ l}\cdot\text{min}^{-1}$ s výjimkou cisternové automobilové stříkačky v provedení speciálním redukovaném,
 3. střední pěnou,
 4. těžkou pěnou, a
 5. vodou s přísadami, např. se smáčedly,
- c) plnění vlastní nádrže, a
- d) napojení na vnější tlakový zdroj.

Cisternová automobilová stříkačka s výjimkou cisternové automobilové stříkačky v provedení speciálním redukovaném umožňuje stříkání nejméně dvěma zařízeními pro prvotní hasební zásah vodou nebo pěnou,

z nichž jedno zařízení je vysokotlaké umožňující do 30 sekund provést účinný zásah ve vzdálenosti nejméně 20 m

- 1 hadicí o světlosti 52 mm a délce 20 m uloženou v lůžku nebo na navijáku, která trvale spojuje výtláčné hrdlo požárního čerpadla opatřené přechodem ze světlosti 75 mm na světlost 52 mm s proudnicí pro hašení vodou i pěnou,
- 2 průtokovým navijákem s hadicí a připojenou proudnicí, který umožňuje stříkání i s částečně odvinutou hadicí, nebo
- 3 pevně zabudovanou lafetovou proudnicí s ovládním uzávěru vtoku z místa obsluhy a s proudnicí umožňující stříkání vodou nebo pěnou,

Cisternová automobilová stříkačka v provedení „základní (Z)“, „speciální redukovaná (R)“, „speciální technická (T)“, „speciální k hašení lesních požárů (LP)“ je vybavena požárním čerpadlem

- a) o jmenovitém výkonu 750 l.min⁻¹ (CAS 7,5)
- b) o jmenovitém výkonu 1000 l.min⁻¹ (CAS 10)
- c) o jmenovitém výkonu 1500 l.min⁻¹ (CAS 15)
- d) o jmenovitém výkonu 2000 l.min⁻¹ (CAS 20)
- e) o jmenovitém výkonu 3000 l.min⁻¹ (CAS 30)
- f) o jmenovitém výkonu 4000 l.min⁻¹ (CAS 40), nebo
- g) o jmenovitém výkonu 6000 l.min⁻¹ (CAS 60).

Nachází-li se jmenovitý výkon požárního čerpadla mezi hodnotami podle písmen a) až g), požární čerpadlo se zařadí do kategorie požárních čerpadel s nejbližším nižším jmenovitým výkonem.

Poznámka: Uvedené údaje platí i pro automobilní stříkačky (AS), pěnové hasicí automobily (PHA) a kombinované hasicí automobily (KHA).

Cisternová automobilová stříkačka s požárním čerpadlem o jmenovitém výkonu 1500 l.min⁻¹ (CAS 15), nebo 2000 l.min⁻¹ (CAS 20) mají nejméně jednu pěnotvornou proudnici na těžkou pěnu umožňující při jmenovitých podmínkách průtok minimálně 600 l.min⁻¹ roztoku. Cisternová automobilová stříkačka s požárním čerpadlem o jmenovitém výkonu 3000 l.min⁻¹ (CAS 30), nebo 4000 l.min⁻¹ (CAS 40), nebo 6000 l.min⁻¹ (CAS 60) mají nejméně jednu pěnotvornou proudnici na těžkou pěnu umožňující při jmenovitých podmínkách průtok minimálně 1200 l.min⁻¹ roztoku.

Cisternová automobilová stříkačka v provedení „speciálním technickém (T)“ kromě požadavků na provedení „základní“ má navíc :

- a) účelovou nástavbu vybavenou osvětlovacím stožárem nebo obdobným osvětlovacím zařízením s příslušným energetickým zdrojem, a
- b) je v přední části vybavena lanovým navijákem s tažnou silou nejméně 35 kN pro střední a těžkou hmotnostní třídu a nejméně 20 kN pro lehkou hmotnostní třídu.

Cisternová automobilová stříkačka v provedení „k hašení lesních požárů (LP)“ kromě požadavků na provedení „speciální redukované (R)“ navíc:

- a) má pohon všech náprav, které jsou vybaveny uzávěrkou diferenciálu nebo obdobným zařízením,
- b) je v přední části vybavena lanovým navijákem s tažnou silou nejméně 35 kN pro střední a těžkou hmotnostní třídu a nejméně 20 kN pro lehkou hmotnostní třídu,
- c) je v přední části vybavena odnímatelným ochranným rámem čelního okna, a
- d) je vybavena vnitřním nebo vnějším ochranným rámem kabiny osádky.

Cisternová automobilová stříkačka je vybavena úložným prostorem s úchytnými prvky, ve kterých je upevněno 36 položek požárního příslušenství. Dále je vybavena úložným prostorem s úchytnými prvky ve kterých je upevněno další požární příslušenství (v provedení „Z“ 39 položek, v provedení „R“ 22 položek, v provedení „T“ 56 položek a v provedení „LP“ 11 položek).

1.1.4 AUTOMOBILOVÁ STRÍKAČKA

Automobilová stříkačka (dále jen AS) je zásahovým požárním automobilem, který na rozdíl od cisternové automobilové stříkačky (dále jen CAS) nemá vlastní nádrž, takže jeho použití je závislé na vodním zdroji. Čerpadlo AS je poháněno motorem automobilu a je obvykle umístěno v přední části automobilu mezi předním nárazníkem a motorem, výjimečně pak v zadní části. Výkon čerpadla se pohybuje okolo 1600 l.min⁻¹. Ve výbavě AS bývá kompletní sací a útočné hadicové vedení a je zpravidla konstruováno pro přepravu kompletního hasičského družstva 1+8.

1.1.5 PĚNOVÝ HASICÍ AUTOMOBIL

Pěnový hasicí automobil (dále jen PHA) je zásahový požární automobil určený k hašení vysoce hořlavých organických látek (dřevo, papír, sláma, textilie, hořlavé kapaliny nemísí se s vodou – např. benzín, motorová nafta, olej, tuky, ropné výrobky). Není vhodný pro hašení požárů elektrických zařízení. Konstrukčně jsou shodné s CAS v nástavbě PHA jsou však nádrže s vodou (zpravidla 3000 l) a pěnidlem (zpravidla 6000 l). PHA jsou nejčastěji používány na letištích a v chemických provozech. PHA se vyrábí se základním („Z“) rozsahem vybavení požárním příslušenstvím.

1.1.6 PLYNOVÝ HASICÍ AUTOMOBIL

Plynový hasicí automobil (dále jen PLHA) je zásahový požární automobil určený zejména k hašení zařízení pod elektrickým proudem (elektrárny, strojírenské a chemické podniky, telefonní ústředny, zařízení elektrické trakce městské hromadné dopravy, apod.). Ve skříňové nástavbě PLHA jsou instalovány tlakové láhve s CO₂, navijáky s tlakovými hadicemi a hasicí přístroje. PLHA se vyrábí se základním („Z“) rozsahem vybavení požárním příslušenstvím.

1.1.7 PRÁŠKOVÝ HASICÍ AUTOMOBIL

Prášková hasicí automobil (dále jen PRHA) je zásahový požární automobil určený pro hašení hořlavých kapalin a zařízení pod elektrickým napětím. V nástavbě PRHA je umístěna tlaková nádoba (nádoby) s jemnozrnným práškem, který je hnán inertním plynem (dusík) ze samostatných tlakových lahví. PRHA se vyrábí se základním („Z“) rozsahem vybavení požárním příslušenstvím.

1.1.8 KOMBINOVANÝ HASICÍ AUTOMOBIL

Kombinovaný hasicí automobil (dále jen KHA) je zásahový požární automobil určený pro zásah vodou, pěnou a práškem, v některých případech i oxidem uhličitým. KHA se vyrábí se základním („Z“) rozsahem vybavení požárním příslušenstvím. KHA jsou dislokovány zpravidla u jednotek požární ochrany (dále JPO) elektráren nebo velkých chemických a strojírenských podniků. Slouží i u některých centrálních stanic HZS ČR krajů.

1.1.9 RYCHLÝ ZÁSAHOVÝ AUTOMOBIL

Rychlý zásahový automobil (dále jen RZA) je zásahovým požárním automobilem určeným zejména k zásahům při dopravních nehodách. Účelu odpovídá i jejich vybavení – především vyprošťovací zařízení, naviják, řetězová a rozbrušovací pila, menší vodní nádrž (cca 100 l) a vysokotlaké hasicí zařízení, sorbety, vybavení pro první pomoc. Vyrábí se s rozsahem vybavení požárním příslušenstvím v provedení základním („Z“), redukováném („R“), technickém („T“) a k hašení („H“). RZA jsou konstruovány zpravidla na terénních vozidlech nebo menších dodávkových automobilech s osádkou 2 až 4 hasičů.

1.1.10 AUTOMOBILOVÝ ŽEBŘÍK

Automobilový žebřík (dále jen AZ) je zásahovým požárním automobilem určeným k zásahu v místech, kde není možný zásah nebo evakuace vnitřním prostorem budovy. Používají se k výstupu hasičů, dopravu hasiva a vybavení, pro evakuaci ohrožených nebo zraněných osob, jako jeřáb. Bývají vybaveny pevným (resp. nasazovacím) košem pro 2 až 3 osoby. Maximální pracovní výšky se zpravidla pohybují v rozmezí 24 až 46 m. AZ se vyrábí se základním („Z“) rozsahem vybavení požárním příslušenstvím.

1.1.11 AUTOMOBILOVÁ PLOŠINA

Automobilová plošina (dále jen AP) je zásahovým požárním automobilem určeným pro hasební zásah ve výškách – dopravou hasiva do výšek (i jako dálkové ovládané), nebo pro evakuaci osob (snesením, pomocí evakuačního rukávu). Maximální pracovní výšky se zpravidla pohybují v rozmezí 20 až 40 m. AP se vyrábí se základním („Z“) rozsahem vybavení požárním příslušenstvím.

1.1.12 HADICOVÝ AUTOMOBIL

Hadicový automobil (dále jen HA) je zásahovým požárním automobilem určeným k převážení většího počtu hadic, k pokládání (možno i přímo za jízdy) jednoduchého nebo vícenásobného hadicového vedení pro dopravu většího množství vody a k přepravě vody na větší vzdálenost. K čerpání používá buď vlastní čerpadlo HA nebo

HA spolupracuje s mobilní čerpací stanicí. HA se vyrábí se základním („Z“) rozsahem vybavení požárním příslušenstvím.

1.1.13 TECHNICKÝ AUTOMOBIL

Technický automobil (dále jen TA) je zásahovým požárním automobilem určeným k likvidaci rozsáhlejších ekologických, chemických, technologických havárií nebo dopravních nehod a přírodních katastrof. Určení odpovídá i speciální výbava TA. TA se vyrábí buď se základním („Z“), nebo redukováním („R“), chemickým („CH“), případně ropným („N“) rozsahem vybavení požárním příslušenstvím.

1.1.14 PROTIPLYNOVÝ AUTOMOBIL

Protiplynový automobil (dále jen PPLA) je zásahovým požárním automobilem určeným k zabezpečení k zabezpečení dostatečného množství dýchacích přístrojů a ochranných obleků, zajištění měření koncentrace nebezpečných látek nebo ke zřízení dekontaminačního stanoviště. Zabezpečuje rovněž poskytování první pomoci a základního týlového zabezpečení zasahujícím jednotkám. PPLA se vyrábí se základním („Z“) rozsahem vybavení požárním příslušenstvím.

1.1.15 VELITELSKÝ AUTOMOBIL

Velitelský automobil (dále jen VEA) je zásahovým požárním automobilem určeným k přepravě řídicích důstojníků na místo zásahu k výkonu kontrolní a řídicí činnosti dle potřeb operačního řízení. Těmto činnostem odpovídá i vybavení VEA. VEA se vyrábí se základním („Z“) nebo rozšířeným (V“) rozsahem vybavení požárním příslušenstvím.

Zvláštním typem velitelského automobilu je *velitelský automobil L* (dále jen VEAL), určený pro výjezdové skupiny chemických laboratoří HZS krajů. VEAL svým vybavením umožňuje provedení prací souvisejících s chemickým monitorováním životního prostředí a chemickým průzkumem nebo radiometrickým monitorováním životního prostředí a radiačním průzkumem, odebírání vzorků složek životního prostředí, provedení laboratorních prací na místě, nálezy zdrojů ionizujícího záření a jejich přepravu, zjišťování povětrnostních prvků v přízemní vrstvě atmosféry, komunikaci s velitelem zásahu a předávání důležitých informací.

1.1.16 VYŠETŘOVACÍ AUTOMOBIL

Vyšetřovací automobil (dále jen VA) je zásahovým požárním automobilem určeným k přepravě vyšetřovatele na místo požáru (zásahu) a k vytvoření materiálních podmínek pro jeho činnost.

VA se vyrábí se základním („Z“) rozsahem vybavení požárním příslušenstvím.

1.1.17 VYPROŠŤOVACÍ AUTOMOBIL

Vyprošťovací automobil (dále jen VYA) je zásahovým požárním automobilem střední (M) nebo těžké (S) hmotnostní třídy určeným k vyproštění a tažení vozidel i mimo pozemní komunikace a ke zvedání břemen otočným teleskopickým jeřábovým výložníkem. Je to vozidlo s pohonem všech náprav, které jsou vybaveny uzávěrkami diferenciálů nebo obdobným zařízením, v přední části má lanový naviják s tažnou silou nejméně 45 kN a je vybaveno zařízením pro tažení požárního přívěsu. VYA je vybaven úložným prostorem s úchytnými prvky pro upevnění technickými podmínkami určených položek požárního příslušenství. VYA se vyrábí se základním („Z“) rozsahem vybavení požárním příslušenstvím.

1.1.18 AUTOMOBILOVÝ JEŘÁB

Automobilový jeřáb (dále jen AJ) je zásahovým požárním automobilem určeným k odstraňování nejrůznějších břemen, nejčastěji při dopravních nehodách. Zpravidla jsou konstruovány na podvozcích automobilů těžké (S) hmotnostní třídy s využitím příhradového (starší AJ) nebo několikadílného teleskopického (novější AJ) výložníku. Bývají rovněž vybaveny (zpravidla hydraulickým) navijákem. AJ se vyrábí se základním („Z“) rozsahem vybavení požárním příslušenstvím.

1.1.19 POŽÁRNÍ KONTEJNER A POŽÁRNÍ KONTEJNEROVÝ NOSIČ

Požární kontejner (dále jen PKTN) je tvořen kontejnerovým rámem, ne kterém je uložena kontejnerová karoserie. PKTN je konstruován tak, aby bylo možné jeho nakládání na požární kontejnerový nosič – kontejnerový automobil (dále KA) a skládání z tohoto nosiče jednoramenným podélně uloženým hákovým mechanismem. V případě skříňového provedení PKTN musí být umožněno jeho bezpečné použití po naložení na KA i po jeho složení na volnou plochu. Provedení PKTN určeného k odvozu nebezpečných látek musí odpovídat Evropské dohodě o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí (ADR) a musí být zabezpečeno jeho spolehlivé zajištění proti uvolnění od KA při náhlé změně polohy, např. při převrácení. KA musí být vybaven závěsným zařízením pro tažení požárního přívěsu a konstruován tak, aby umožnil naložit a složit PKTN do 90 sekund za obvyklých provozních podmínek:

- jednou osobou z kabiny osádky,
- při podélném nebo příčném sklonu plochy nejméně 5°,
- na plochu, která je nejméně 100 mm pod úrovní plochy, na které je KA,
- bez pomoci cizích zvedacích nebo pomocných prostředků.

PKTN se vyrábí s rozšířeným („V“), technickým („T“) k hašení („H“), chemickým („CH“) nebo ropným („N“) rozsahem vybavení požárním příslušenstvím.

1.1.20 POŽÁRNÍ PŘÍVĚSY

A. Přívěsná motorová stříkačka

Konstrukce motorových stříkaček umožňuje:

- zavodnění sacího řádu z vnějšího zdroje zavodňovacím zařízením při sací výšce 7,5 m,
- stříkání vodou z vnějšího volného zdroje,
- stříkání vodou při napojení na vnější tlakový zdroj,
- osvětlení v prostoru ovládacích a kontrolních prvků,
- umožňuje nepřetržitý provoz po dobu 8 hodin, kdy nedojde k překročení přípustné teploty motoru a případného převodového ústrojí k čerpadlu.

Přívěsné motorové stříkačky (motorové stříkačky pevně spojené s podvozkem přívěsu) se podle velikosti požárního čerpadla (skutečného průtoku při jmenovitém tlaku 0,8 MPa a sací výšce 3 m) dělí na

- PMS 8 800 l . min⁻¹
- PMS 16 1 600 l . min⁻¹
- PMS 24 2 400 l . min⁻¹
- PMS 32 3 200 l . min⁻¹
- PMS 40 4 000 l . min⁻¹
- PMS 48 4 800 l . min⁻¹

Poznámka: U přívěsných motorových stříkaček je uveden jmenovitý výkon. Nachází-li se velikost požárního čerpadla mezi popsanými hodnotami, velikost požárního čerpadla se přiřazuje k nejbližší nižší hodnotě.

B. Přívěsný pěnomet

Přívěs slouží k přepravě přenosných pěnometů (agregátů na lehkou pěnu) na místo zásahu. Přívěs je shodný s přívěsem pro přívěsnou motorovou stříkačku, uvnitř je přizpůsoben pro uložení 3 ks pěnometů PP 120 s příslušenstvím.

V používání jsou i přívěsné pěnomety pevně instalované na dvoukolovém podvozku (např. LG 200)

C. Přívěsný přiměšovač

Přívěsný přiměšovač je určen pro vytváření konstantního roztoku vody a pěnidla při hašení střední nebo těžkou pěnou. Součástí přívěsu je nádrž pěnidla, vlastní přiměšovač (např. P 350) umožňující nastavení potřebného poměru vody a pěnidla, příslušné hadice a pěnotvorné proudnice (SP 350 nebo P3 či P6).

D. Přívěsná osvětlovací stanice

Přívěsná osvětlovací stanice (např. *Osvětlovací přívěs BLA -4*) se používá při špatných světelných podmínkách k osvětlování pracovišť a různých havarijních situacích, kdy dojde k přerušení dodávky el. proudu. Na agregát (4 kW) lze připojit 3 kusy světlometů po 1000W nebo různých el. spotřebičů (do 500 W) napájených 220V. Přívěs s přenosným generátorem a příslušenstvím (stativy, světlometry, přenosné svítidly, kabelová cívka) je zpravidla určen jako doplněk k DA se kterým tvoří požární jednotku.

E. Přívěsný odsavač kouře

Přívěsný odsavač kouře (např. *POK VTA 60*) je určen k odsávání zplodin hoření ze zakouřených prostor. Zplodiny hoření (kouř, saze) jsou vážnou překážkou v provádění účinného protipožárního zásahu, protože znesnadňují orientaci a zabraňují v rozhledu, čímž ztěžují nebo zcela znemožňují pohyb na místě zásahu. Zvlášť nepříznivě se projevují účinky kouře zejména v členitých podzemních podlažích, kde nebývá přirozený tah zplodin hoření. Agregát umožňuje vyčistit zakouřené prostory odsáváním zplodin nebo kombinovanou metodou střídání odsávání a přivádění čerstvého vzduchu. Souprava přívěsného odsavače kouře se skládá z přívěsu, přenosného odsavače kouře, vzduchového potrubí a příslušenství.

F. Přívěs hadicový

Hadicový přívěs (např. *Hadicový přívěs STA*) je zpravidla určen jako doplněk k zásahovému požárnímu automobilu - dopravnímu automobilu (DA) jako součást požární jednotky. Používá se pro rychlé položení dopravního vedení od vodního zdroje k požářišti, a to hlavně při velkých vzdálenostech. Přívěsem lze dopravit např. 32 kusů hadic B 75mm a rozvinout je při jízdě. V daném případě je celková délka vezených hadic 640m.

G. Přívěs technický

Přívěs technický je přípojným jednonápravovým (resp. dvounápravovým) přepravním prostředkem výbavy určené k likvidaci ekologických, chemických, technologických havárií, nebo dopravních nehod. V případě *Požárního přívěsu technického (na ekologické havárie) PT/CH* se jedná o jednonápravový přívěs s korbou, určený pro přepravu vybavení na likvidaci ekologických havárií. Přívěs je krytý nepromokavou plachtou, která se dá na obě boční strany odklápět na pružně uchycených rámech. Je možný obsah příslušenství přívěsu: ždímačka sorpčních hadů, absorpční regenerační pás, molitanové tvarovky, hliníkové bedny na ropné produkty, absorpční plachta, sud plastový (220 l), propojovací kusy norných stěn, role absorpčního koberce, vak na vodu, kanalizační rychloupávka.

H. Přívěsný žebřík

Přívěsný žebřík je určen k zásahům v místech, kde není možný zásah nebo evakuace vnitřním prostorem budovy nebo tam, kde je nutno pracovat ve výškách (koruny stromů, střechy nízkopodlažních budov apod.) v místech zpravidla nepřístupných mobilní požární technice.

I. Přívěsná plošina

Přívěsná plošina s teleskopickou a kloubovou sestavou, pracovní plošinou s ovládacím panelem je určena pro práce ve výškách (cca 16 m), k monitorování a řízení záchranných prací, k pracím pod úrovní terénu (mosty, jezy, stavební jámy aj.), k likvidaci polomů na komunikacích a objektech, k rozebírání a likvidaci havarovaných objektů a konstrukcí, k vyhledávání osob v závalech a troskách, případně k výcviku ve slaňování do objektů apod.

1.2 VĚCNÉ PROSTŘEDKY POŽÁRNÍ OCHRANY

1.2.1 OSOBNÍ OCHRANNÉ PROSTŘEDKY

K osobním ochranným prostředkům patří např. zásahový pracovní oblek, ochranný oblek proti sálavému teplu, plášť do deště (vč. tepelné vložky), ochranná kukla, přilba požární, rukavice ochranné zásahové, zásahové boty, holinky gumové hasičské, ochranná maska, dýchací přístroje (autonomní, filtrační, izolační, ...), dozimetr (osobní, zásahový), apod.

1.2.2 PROSTŘEDKY PRO ZÁCHRANU A EVAKUACI OSOB

Do skupiny prostředků pro záchranu a evakuaci osob patří např. seskokové matrace, plachty a záchranné tunely, žebříky, hydraulické vyprošťovací zařízení, pneumatické vaky, záchranné a evakuační postroje, záchranná a evakuační trojnožka, lano záchranné, nůž na bezpečnostní pásy, nástroj na řezání skla, variabilní ruční vyprošťovací nástroj, sekera bourací, apod.

1.2.3 PROSTŘEDKY PRO PRÁCI VE VÝŠKÁCH, NAD VOLNÝMI HLOUBKAMI, NA VODĚ, VE VODĚ A POD VODOU

Do této skupiny věcných prostředků patří např. buzola pro potápěče, člun (gumový nafukovací, laminátový, hliníkový, motorový), hloubkoměr náramkový, komora dekompresní, potápěčský počítač, souprava potápěčská, vesta záchranná nafukovací, zachycovací postroj, zachycovače pádu (manuální, automatický, automatický samonabíjecí), horizontální zajišťovací vedení, oplétaná textilní lana, karabiny (ocelové, duralové), pracovní smyčky (jednoduché, dvojité, polohovací), kotvící smyčky, kotvící tyče do stavebních otvorů, automatické evakuační spouštěče, horolezecký vak, polohovací pás, apod.

1.2.4 PROSTŘEDKY PRO PRÁCI S NEBEZPEČNÝMI LÁTKAMI A PRO DEKONTAMINACI, ANALYZÁTORY PLYNŮ, KAPALIN A NEBEZPEČNÝCH LÁTEK

K této skupině věcných prostředků patří např. detekční přístroje hořlavých plynů a par, detekční přístroje pro stanovení kyslíku v ovzduší, selektivní analyzátor bojových chemických látek, selektivní analyzátor toxických plynů – toximetr, prostředky pro detekci nebezpečných plynů a par – explozometry, univerzální detekční přístroj, zásahový dozimetr, protichemický ochranný oblek (rovnotlaký, přetlakový), dekontaminační sprcha, apod.

1.2.5 POŽÁRNÍ VÝZBROJ, STEJNOKROJOVÉ A VÝSTROJNÍ SOUČÁSTKY A DOPLŇKY

K této skupině věcných prostředků patří např. pracovní stejnokroj II, pracovní boty, trička, pulovry, svítilny, apod.

1.2.6 SPOJOVACÍ A KOMUNIKAČNÍ PROSTŘEDKY A TECHNOLOGIE OPERAČNÍCH STŘEDISEK

Mezi spojovací a komunikační prostředky a technologie operačních středisek patří např. radiostanice (základnové, vozidlové, kapesní), zařízení pro konverzi signálu automobilů, výpočetní technika, mobilní telefony, stálá telefonní síť, zařízení pro příjem signálu GPS, apod.

1.2.7 POŽÁRNÍ PŘÍSLUŠENSTVÍ

K této skupině věcných prostředků patří např. armatury (spojky, rozdělovače, přechody, kohouty), hadice (B 75, C 52, D 25, vysokotlaké), proudnice (vysokotlaké a turbo, monitory, pěnotvorné), zařízení na hašení práškem nebo CO₂, trhací háky, apod.

1.2.8 PŘENOSNÉ ZÁSAHOVÉ PROSTŘEDKY

Přenosné zásahové prostředky představují např. požární stříkačky (motorové, kanadské ruční, džberové), elektrocentrály, osvětlovací technika, přetlakové ventilátory, pily (motorové, rozbrušovací), plovoucí čerpadla, hasicí přístroje, požární vak, přenosná lafetová proudnice, přenosné vysokotlaké zařízení, plnicí zařízení tlakových lahví, přenosný lanový naviják, protipovodňové vaky, apod.

Kontrolní otázky k části „Požární technika a věcné prostředky HZS“

1. Uveďte a stručně charakterizujte nejdůležitější představitele zásahových požárních automobilů.
2. Uveďte a stručně charakterizujte rozhodující představitele požárních přívěsů.
3. Co se rozumí věcnými prostředky požární ochrany.

Literatura k části „Požární technika a věcné prostředky HZS“

Vyhláška č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany

Vyhláška č. 35/2007 Sb., o technických podmínkách požární techniky

Vyhláška č. 255/1999 Sb., o technických podmínkách věcných prostředků požární ochrany, ve znění nařízení vlády č. 352/2000 Sb. a vyhlášky č. 456/2006 Sb.

JENDŘIŠÁK, J.- SVOBODA, P. a kol. *Hasičské automobily v Čechách (I.díl)*; FIJEPO 2005, 129 s., ISBN 80-902705-4-9

JENDŘIŠÁK, J. a kol. *Hasičské automobily v Čechách (II.díl)*; FIJEPO 2006; 143 s.; ISBN 80-902705-5-7

2 Technické zázemí HZS

Součástí Hasičského záchranného sboru ČR jsou také vzdělávací, technická a účelová zařízení: čtyři Odborná učiliště požární ochrany (ve Frýdku-Místku, Brně, Chomutově a Borovanech), dále pak Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč, Technický ústav požární ochrany Praha, Opravárenský závod Olomouc a Základna logistiky Olomouc. Tato vzdělávací, technická a účelová zařízení, jejich účelové vybavení spolu s vybavením požárních stanic jednotek požární ochrany představují rozhodující technické zázemí HZS ČR.

Odborná učiliště požární ochrany (dále jen OUPO) jsou vybavena mobilní požární technikou a věcnými prostředky požární ochrany, speciálními učebnami, dílnami, laboratořemi a trenažéry (např. trenažéry pro výcvik zásahu v prostředí s nebezpečnými látkami, protiplynový polygon pro výcvik hasičů při práci s dýchací technikou, ohňový simulátor pro nácvik hašení, cvičné operační středisko, apod.). Vyjmenovaná technická zařízení jsou určena pro základní a zdokonalovací přípravu příslušníků jednotek požární ochrany (dále jen JPO) pro výkon funkcí hasič, hasič-strojník, velitel družstva, velitel čety, velitel stanice, velitel směny, technik strojní služby, vedoucí odborné služby, obsluha motorových pil, vůdce malých plavidel, lezení, vyprošťování, potápění, divoká voda, chemická služba.

Technický ústav požární ochrany (dále jen TÚPO) v rámci stanoveného předmětu činnosti zabezpečuje, koordinuje a provádí výzkum a vývoj v požární ochraně; zúčastňuje se zjišťování příčin vzniku požárů v závažných případech, zpracovává požárně technické expertízy (PTE) o příčinách požárů na základě poznatků z expertizní činnosti navrhuje preventivní opatření pro snížení počtu příčin požárů, podílí se na stanovení technických požadavků na požární techniku a věcné prostředky požární ochrany, působí jako autorizovaná osoba pro posuzování shody požární techniky a věcných prostředků požární ochrany a jako certifikační orgán pro certifikaci těchto výrobků. V rámci Evropského společenství je Notifikovanou osobou pro oblast osobních ochranných prostředků pro hasiče a požárních hadicových systémů pro první zásah. TÚPO rovněž zabezpečuje akreditované výkony zkušebnictví v oboru požární techniky a věcných prostředků požární ochrany. Pro všechny výše uvedené činnosti je vybaven špičkovou laboratorní a zkušební technikou.

Institut ochrany obyvatelstva (dále jen IOO) představuje odborný orgán MV-GR HZS ČR pro vědeckovýzkumnou, vzdělávací, výcvikovou a informační činnost ve věcech ochrany obyvatelstva. Poskytuje informační, expertizní, konzultační a poradenskou činnost orgánům a organizacím HZS ČR, ministerstvům, orgánům státní správy a samosprávy a právníkům a vybraným fyzickým osobám, jejichž činnost je důležitá pro zabezpečení plnění úkolů ochrany obyvatelstva.

Opravárenský závod Olomouc je účelovým pro zabezpečení stanovené opravárenské, servisní, distribuční, metrologické a zkušební činnosti pro potřeby HZS ČR. Prostřednictvím Autorizovaného metrologického střediska vykonává státní správu v oblasti metrologie ionizujícího záření. Opravárenský závod v rámci stanoveného předmětu činnosti plní zejména následující úkoly:

- provádí poruchový a pravidelný servis vysílačů, zadávacích a dohledových pracovišť systému selektivního radiového návěstění (SSRN) včetně výpočetní techniky,
- zabezpečuje výkon státní správy v oblasti metrologie ionizujícího záření,
- provádí opravy, zkoušky a servisní činnost prostředků osobní operativní dozimetrie, systémového a operativního radiačního průzkumu,
- provádí přezkušování a opravy prostředků individuální ochrany,
- podílí se na odborném technickém dozoru zvedacích a tlakových zařízení,
- provádí revizi a kontrolu elektrických spotřebičů (včetně kancelářské techniky - PC, elektrického ručního nářadí), revizi a kontrolu strojů a zařízení, revizi budov a revizi hromosvodů,
- provádí revizi a revizní zkoušky zdvihacích zařízení, základní a opakované školení jeřábníků a vazačů třídy D, N, a O a revizi tlakových nádob kompresorů (provozní prohlídky, vnitřní revize, tlakové zkoušky a zkoušky těsnosti).

Základna logistiky Skladuje, ošetřuje a v případě nařízení GR HZS ČR vydává vyčleněný materiál nouzového přežití při živelných pohromách a katastrofách na teritoriu ČR. V případě rozhodnutí vlády ČR předává materiál humanitární pomoci ostatním státům v nouzi. Zabezpečuje svoz, třídění, skladování a evidenci veškerého

materiálu civilní ochrany z rušených úložišť okresů ČR. Po vyřídění materiálu civilní ochrany, který je pro další činnost nepoužitelný, zabezpečuje jeho ekologickou likvidaci. Podílí se na skladování vyčleněného materiálu pro činnost integrovaného záchranného systému. Pro svou činnost využívá 12 skladů dislokovaných na území celé ČR (Kamenice, Kroučová, Velvary, Hluboká nad Vltavou, Kojetice, Nový Bor-Janov, Vlastislav, Skuteč, Tišnov, Drahanovice, Vizovice, Kamenice nad Lipou).

Požární stanice představují rozhodující technické zázemí pro výkonné prvky HZS ČR, pro JPO. Obecně lze říci, že převážná většina požárních stanic má:

- prostory pro mobilní požární techniku a věcné prostředky požární ochrany (tj. stání pro výjezdová vozidla s odsáváním výfukových plynů, dílny pro drobné opravy a údržbu, skladovací prostory, mycí boxy),
- prostory pro chemicko-technickou službu (včetně oprav, údržby a revize dýchacích přístrojů, údržby a servisu hasících přístrojů, apod.),
- operační středisko HZS s místností IZS (krizového řízení), ústřednu, zasedací sál,
- výcviková zařízení (učebny, тренаžéry, venkovní sportovní areál, posilovny, cvičnou/víceúčelovou věž, požární nádrž, apod.)
- sociální zázemí (čistě/špinavé šatny, sociální zařízení, prádelny, kuchyně, jídelny, denní místnosti pro relaxaci hasičů, ložnice, kanceláře, apod.)
- kotelnu, kompresorovnu, trafostanici, záložní zdroj elektrické energie, čistírnu odpadních vod, vzduchotechniku, slaboproudé systémy.

Kontrolní otázky k části „Technické zázemí HZS“

1. Jaké technické zázemí pro HZS ČR představují vzdělávací, technická a účelová zařízení GŠ HZS ČR?
2. Jaké technické zázemí pro JPO představují jejich požární stanice?

Literatura k části „Technické zázemí HZS“

www.mvcr.cz/hasici/prezentace.html/vtuz

webové stránky HZS ČR krajů, územních odborů, centrálních a pobočných stanic JPO

3 Technika a věcné prostředky dalších základních a ostatních složek IZS

3.1 TECHNIKA POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

K technice používané policií ČR (dále jen PČR) pro řešení mimořádných událostí a krizových situací patří:

- *spojovací technika* – např. technika telekomunikační (po vedení, faximilní přenos), radiokomunikační (GSM, Pegas, VKV simplex, KV),
- *přístroje pro pozorování* - např. běžné a integrované prostředky pro denní pozorování, noktovizory pro noční pozorování, infravizory, termovize,
- *technické prostředky ochrany veřejného pořádku* – mezi nimi vrtulníky, silniční a terénní osobní, dodávkové, nákladní a speciální (zásahové, s vodním dělem, velitelské a štábní, vyprošťovací) automobily, obrněná vozidla (4x4, 6x6, 8x8), zastavovací pásy, apod.
- *prostředky detekce výbušnin a zbraní* např. detektory kovů, rentgeny, detektory stopových částic,
- *prostředky pro vyhledávání předmětů pod zemí a pod vodou, pro prohlídku nepřístupných míst, pro měření rychlosti vozidel* (dopplerovské, laserové),
- *satelitní systém určení polohy* (GPS),
- *prostředky pro záznam zvuku* např. mikrofony, záznamová media, prostředky pro získávání informací,
- *prostředky pro záznam obrazu* – např. klasické a digitální prostředky pro záznam statického obrazu, analogové a digitální prostředky pro dynamický záznam obrazu.

3.2. TECHNIKA ZDRAVOTNICKÉ ZÁCHRANNÉ SLUŽBY

K technice používané zdravotnickou záchrannou službou (dál ZZS) pro řešení mimořádných událostí a krizových situací patří:

- *zásahové prostředky* – vrtulníky LZS, silniční (terénní) zdravotnická motorová vozidla s výbavou pro poskytování PNP určená pro RLP, RZP (případně RV, LSPP nebo DRNR), speciální silniční zdravotnická motorová vozidla pro poskytování PNP při hromadných postiženích zdravích osob;
- *spojovací technika* – základnové, vozidlové a kapesní radiostanice, mobilní telefony, apod.

3.2 TECHNIKA VOJENSKÝCH ZÁCHRANNÝCH JEDNOTEK

K rozhodujícím skupinám techniky ženijní záchranné brigády Armády České republiky a jejích jednotek (ženijního a záchranných praporů) patří:

3.2.1 Ženijní technika

- Převážné prostředky (motorový člun, ženijní laminátový člun s přivěsnými motory, pásový obojživelný transportér).
- Stroje pro zemní práce (kolový nosič, univerzální nakladač čelní, hydraulické lopatové rýpadlo, pásový buldozer, přivěsný kompresor, souprava pneumatických přístrojů).
- Potápěčské prostředky (potápěčská souprava, vzduchový vysokotlaký kompresor, přenosná přetlaková komora).
- Stroje pro těžbu dřeva (motorové řetězové pily).
- Elektrotechnické prostředky (jednofázové a třífázové elektrocentrály).
- Prostředky pro těžbu a úpravu vody (motorové kalové čerpadlo, úpravna vody).

3.2.2 Hasičská technika

- Požární automobily zásahové (cisternové automobilové stříkačky, dopravní automobily, speciální požární pásové vozidlo, automobilní vysokozdvíhací plošina, vysokozdvíhací pracovní mobilní plošina).
- Požární tanky.
- Požární stříkačky (přenosná motorová stříkačka, plovoucí přenosná motorová stříkačka).
- Požární přívěsy (přivěsná motorová stříkačka, přivěsný osvětlovací agregát, odsávací kouře, hadicový přívěs, pěnometový přívěs).

3.2.3 Chemická technika

- Průzkumné prostředky (chemický průzkumný automobil).
- Dekontaminační prostředky osob (malá koupací souprava, převozný dezinfekční přístroj dvoukomorový).
- Dekontaminační prostředky techniky (chemický rozstříkovací automobil ARS-12M, automobil chemický rozstříkovací ACHR-90 CO, dekontaminační linka, postřikový rám).

3.2.4 Ostatní záchranná technika a materiál

- Vyprošťovací tanky.
- Automobilní jeřáby.
- Automobily vyprošťovací.
- Automobil zdravotní terénní.
- Pojízdna obvažovna s přívěsem
- Zásahové vozidlo TATRA 815 8x8 VVN (s určením k efektivnímu zásahu při zřevlech, vyhledávání a vyprošťování osob z nadzemních a podzemních prostorů, asanaci materiálů práci v zamořeném prostředí i pod vodou, zásobování energií a při dalších havarijních situacích).
- Zásahový automobil Land Rover Defender 110 SLAF pro první technickou nebo zdravotnickou pomoc.

- Terénní vozidlo LADA NIVA Praktik pro provádění radiačního a chemického průzkumu.
- Vyprošťovací vzduchové polštáře.
- Variabilní ruční vyprošťovací nástroj VRVN 1
- Řezací souprava.
- Hydraulická vyprošťovací souprava Lukas (hydraulický rozpínák, nůžky, stojka, ruční hydrogenerátor).
- Norná stěna.
- Ochranné prostředky chemických a hasičských odborností: speciální ochranný oděv, protichemický oděv, ochranná maska,
- Materiální základna humanitární pomoci (ubytovací prostory, přijímací středisko osob, vystrojovací středisko osob, sprchy a převlékárna, ošetrovna, jídelna, dozorcí stanoviště, WC, umyvárny, stanoviště pro osvětlovací soupravu).

Kontrolní otázky k části „Technika a věcné prostředky dalších základních a ostatních složek IZS“

1. Uveďte rozhodující představitele techniky Policie ČR používané pro řešení mimořádných událostí a krizových situací.
2. Uveďte a stručně charakterizujte techniku Zdravotnické záchranné služby používanou pro řešení mimořádných událostí a krizových situací.
3. Vyjmenujte a stručně charakterizujte rozhodující skupiny techniky používané pro řešení mimořádných událostí a krizových situací vojenskými záchrannými jednotkami Armády České republiky.

Literatura k části „Technika a věcné prostředky dalších základních a ostatních složek IZS“

- DVOŘÁK, J., ŠTEVKO, G. *Technika a materiál záchranných jednotek*; VVŠ PV Vyškov, Vyškov 2001; 125 s. ISBN 80-7231-087-9
- KOHOUTEK, J. *Katalog ženijní techniky a materiálu EOD*; Ministerstvo obrany ČR – AVIS, 2006; 163 s.; ISBN 80-7278-315-7
- LINHART, P., ČAPOUN, T. *Systém chemického průzkumu a laboratorní kontroly v HZS ČR*; MV-GŘ HZS ČR, Praha 2005; 88 s. ISBN 80-86640-54-X
- ŠENOVSKÝ, M., ADAMEC, V., HANUŠKA, Z. *Integrovaný záchranný systém*; Edice SPBI Spektrum 40, Ostrava: 2005; ISBN 80-86634-65-5, 157 s.

4 Přehled a činnost podpůrných zařízení pro řešení mimořádných událostí a krizových situací

Síly a prostředky **Armády České republiky** (dále jen AČR) lze využít k posílení základních složek IZS při likvidaci následků přírodních a antropogenních katastrof v případech, kdy vzniklou situaci nemohou tyto složky zvládnout. Pomoc poskytují na základě subsidiárního principu v souladu s příslušnými legislativními a jinými předpisy.

Pomoc ze strany armády spočívá v nasazení:

- záchranných praporů,
- specialistů s příslušnou technikou,
- živé síly.
- provádějí permanentní přípravu osob a techniky k nasazení,
- poskytují záchrannou výpomoc, provádějí záchranné a likvidační práce,
- vytvářejí materiální základnu pro humanitární pomoc postiženému obyvatelstvu v kapacitě 300 osob,
- koordinují nasazení sil a prostředků armády s orgány státní správy, samospráv a se složkami IZS.

V současné době je na území ČR celkem šest **záchranných praporů** a nosnou strukturu každého z nich tvoří ženijní, požární a zdravotnické jednotky. Technické vybavení pro zásah tvoří tyto základní druhy techniky a materiálu:

- ženijní technika (těžká vyprošťovací technika, malá ženijní a vyprošťovací technika, speciální technika a materiál),
- chemická technika a materiál,
- požární technika a materiál,
- logistická technika a materiál (technika pro zásobování vodou, technika pro přepravu pohonných hmot, speciální technika).

Jednotky záchranných praporů jsou tedy vybaveny účinnými prostředky k likvidaci požárů, poskytování pomoci při záplavách, zabezpečování náhradních dodávek elektrické energie a pitné vody a jsou schopny provádět specializovanou činnost jako např. likvidace závalů, polomů, potápěčské práce, trhací práce, záchyt a likvidace ropných produktů atd. Na jejich bázi jsou vytvářeny také záchranné týmy pro humanitární a záchranné akce mimo území ČR.

Využití **speciálně zaměřených jednotek AČR** (mimo záchranné prapory) je odvislé od konkrétní vzniklé situace. Jedná se zejména o protichemické jednotky, ženíjní jednotky s příslušnou technikou (povodně, závaly, sesuvy půdy), jednotky disponující vzdušnými prostředky (přeprava osob) atd.

V případě rozsáhlých přírodních katastrof, zejména záplav jsou jednotky AČR využívány také k poskytování živé síly, např. při plnění pytlů s pískem a jejich umístování do hrází, odstraňování nánosů apod.; jde především o práce, kde nelze účinně využít techniku.

Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska je občanským sdružením, které působí na úseku požární ochrany. Cílem jeho činnosti je spolupůsobení při vytváření podmínek k účinné ochraně života a zdraví občanů a majetku před požáry a při poskytování pomoci při živelních pohromách a jiných negativních událostech, při nichž je v nebezpečí život nebo majetek. Jedná se o pomoc při:

- provádění odborné přípravy k získání odborné způsobilosti v požární ochraně, preventivních protipožárních opatřeních a preventivně-výchovné činnosti,
- likvidaci požárů a jiných mimořádných událostí a odstraňování jejich následků,
- práci s mládeží,
- plnění úkolů civilní ochrany.

Česká hasičská jednota je dobrovolným občanským sdružením, působícím na úseku požární ochrany. Ve své činnosti se především zaměřuje na:

- zvyšování odborné připravenosti,
- spolupráci s podnikatelskými subjekty,
- technické vybavení dobrovolných hasičských sborů,
- aktivní pomoc složkám IZS při řešení mimořádných událostí,
- práci s dětmi a mládeží.

Moravská hasičská jednota je rovněž občanským sdružením, které působí na úseku požární ochrany. Cílem jeho činnosti je pomoc a spolupráce s orgány státní správy, samosprávy a podnikatelskými subjekty při zabezpečování účinné ochrany života a zdraví občanů, jejich majetku před požáry a při poskytování pomoci při živelních pohromách a jiných negativních událostech. Jedná se o pomoc zejména při:

- likvidaci požárů a jiných mimořádných událostí,
- údržbě a opravách technických prostředků a objektů požární ochrany včetně vodních zdrojů,
- preventivní činnosti a pomoci občanům při ochraně před požáry,
- preventivních protipožárních opatřeních a při zřizování a činnosti požárních jednotek obcí,
- zpracování dokumentace požární ochrany obcí,
- práci s mládeží.

Český červený kříž (dále jen „ČČK“) je Národní společností Mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce na území České republiky. Jeho posláním je v souladu s ustanoveními Ženevských úmluv *předcházet a zmírňovat utrpení, chránit zdraví a úctu k lidské bytosti, podporovat vzájemné porozumění, přátelství a mír mezi národy.*

ČČK prostřednictvím všech svých subjektů a složek a v souladu se zněním mezinárodních úmluv, rezolucí a zákona č. 126/1992 Sb., o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a o Československém červeném kříži, ve smyslu dalších předpisů plní zejména tyto úkoly:

- působí jako výlučně uznaná pomocná organizace vojenské zdravotnické služby, zajišťuje výchovu personálu a obyvatelstva pro poskytování humanitární pomoci a první předlékařské pomoci,
- podílí se na účasti při přípravě v oblasti ochrany obyvatelstva, poskytuje pomoc v případě katastrof a jiných mimořádných událostí,
- poskytuje zdravotnické, záchranné, sociální a další humanitární služby,
- zajišťuje organizaci a podporuje činnost svých kolektivních členů,
- organizuje a podporuje zdravotní a sociální výchovu mládeže,
- získává, vzdělává a cvičí občany a své členy pro aktivní a dobrovolnou službu ve svých složkách a

- subjektech,
- při plnění svých úkolů spolupracuje s orgány státní správy, samosprávy a dalšími institucemi v rámci svého poslání.

ČČK je společností, kterou tvoří **místní skupiny ČČK** jako její základní subjekty, které se dále sdružují do **oblastních spolků ČČK** a ty tvoří na stupni stát **Národní společnost ČČK**.

V souladu se stanovami existuje tzv. **kolectivní členství** v ČČK. Mezi nejvýznamnější kolektivní členy ČČK v současné době patří:

Vodní záchranná služba ČČK (dále jen VZS) je samostatné občanské sdružení, základem jehož činnosti je zejména:

- preventivní záchranná služba,
- příprava a výcvik svých členů,
- příprava dětí a mládeže,
- příprava techniky a materiálu.

V rámci IZS na základě smlouvy s MV - GŘ HZS ČR provádí členové VZS záchranné práce při požárech, živelních pohromách a jiných mimořádných událostech v rámci záchranné činnosti ve složitých podmínkách na vodní hladině.

Svaz záchranných brigád kynologů (dále jen SZBK) je společenskou organizací zabývající se záchrannými pracemi pomocí speciálně vycvičených psů. Jejich výcvik je zaměřen k vyhledávání živých i mrtvých osob v nejrůznějších prostředích. V zimním období jde převážně o vyhledávání osob zapadlých ve sněhu nebo zavalených v lavině, v letním období pak o vyhledávání osob zatoulaných nebo ztracených v nepřístupném terénu, většinou dětí nebo starších občanů. Určitou specifikou je vyhledávání utonulých osob pod vodní hladinou.

Těžiště činnosti při mimořádných situacích v evropských podmínkách spočívá převážně ve vyhledávání zavalených osob v sutinách nejrůznějšího druhu a původu. Při této činnosti SZBK úzce spolupracuje se základními složkami IZS a s dalšími organizacemi podobného zaměření.

V zahraničí jsou příslušníci SZBK nasazováni převážně při vyhledávání zavalených osob v důsledku zemětřesení.

SZBK je členěn do **krajských brigád**, které fungují na území jednotlivých regionů. Každá brigáda disponuje několikačlennou **zásahovou jednotkou** psů, kteří jsou připraveni se kdykoli na výzvu krajského orgánu dostavit k zásahu.

Pohotovostní jednotka SZBK je součástí záchranné jednotky ministerstva vnitra, náležitě vybavena a kdykoli připravena k zásahům na území České republiky i v zahraničí.

Horská služba ČČK je předurčena především k záchraně a k poskytnutí první pomoci v horách v průběhu celého roku.

Kromě výše uvedených k dalším podpůrným zařízením IZS v případě mimořádných událostí a krizových stavů patří ještě další **profesní spolky a zájmová sdružení, neziskové organizace a záchranáři** jako např.:

ADRA – nevládní nezisková organizace zaměřená na poskytování humanitární a sociální pomoci v zahraničí i v ČR. Tuzemská i zahraniční pomoc má charakter bezprostřední pomoci při mimořádných událostech (živelní pohromy, válečné konflikty apod.) nebo realizace dlouhodobých projektů (např. podpora vzdělání, apod.). Od roku 1999 ADRA ČR organizuje také výcvik dobrovolníků v rámci psychosociálních týmů a školí Krajské intervenční týmy, zabezpečující rychlou pomoc v čase katastrofy v ČR.

Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, o.p.s. – obecně prospěšná společnost založená Olomouckým krajem a Univerzitou Palackého v Olomouci. Hlavním posláním je organizace rozvojové spolupráce a humanitární pomoci v zahraničí i v České republice. Z důvodu silného odborného zázemí

univerzity je dalším cílem rozvojové vzdělávání a poskytování informací o rozvojové spolupráci a humanitární pomoci.

Arcidiecézní charita - církevní organizace s učením pro pomoc lidem v nouzi.

ASISTENČNÍ ZÁCHRANNÁ JEDNOTKA MEDICAL CORPS o.s. občanské sdružení poskytující záchrannou činnost při katastrofách a mimořádných událostech, pomoc při pátrání po pohřešovaných osobách, dopravu raněných, nemocných, humanitární pomoc.

Člověk v tísní - Společnost při České televizi o.p.s. - obecně prospěšná společnost poskytující humanitární pomoc potřebným v zahraničí a v ČR.

Dopravně informační služba Slaný - občanské sdružení poskytující, pomoc na vyžádání řidičům a složkám IZS, osvětlu, pomoc při řešení dopravních situací a při uzavírkách komunikací.

Hand for help, obecně prospěšná společnost - humanitární organizace zabývající se pomocí v oblastech postižených přírodní či humanitární katastrofou. Její činnost sestává z následujícího: monitoring mimořádných událostí, koordinace záchranných akcí s profesními záchrannými týmy a IZS v ČR a v postižených zemích, soustředění finančních zdrojů a materiálně technického vybavení, příprava vlastního podpůrného týmu záchranářů sestávajícího ze speciálně cvičených psůvodů pro poskytované záchranářské práce, hasičů, horských záchranářů a dalších specialistů, disponující i odborníky obsluhujícími vyprošťovací techniku, zdravotnickým týmem. Základem činnosti jsou tři projekty: ERU- záchranná pohotovostní jednotka, MPU- mobilní pediatrická jednotka a CPU- stabilní pediatrická jednotka.

Help in Danger - profesní sdružení záchranářů - občanské sdružení, které si klade za svůj prvořadý úkol vytvoření týmu speciálních záchranářů pro rozsáhlé přírodní katastrofy a hromadná neštěstí.

Rescueinfo - občanské sdružení, které vzniklo za účelem zajišťování spojení v situacích, kdy ostatní způsoby komunikace selhávají, což je typické při přírodních katastrofách většího rozsahu, jakými jsou například povodně. Naši činnost lze tedy charakterizovat takto: - Udržování databáze uživatelů radiostanic, kteří jsou ochotni pomoci v případě nouze. - Provoz a řízení tísňové radiové sítě, sestávající z radiostanic pracujících na veřejně přístupných frekvencích (GL), která slouží jako záloha a doplnění radiových sítí složek IZS a hromadné radiové sítě MV při mimořádných událostech. - Provozování mobilního radiodispečinku, který by mohl být nasazen přímo v postižené oblasti, respektive na vhodném kopci v okolí jako základ Tísňové radiové sítě. - Preventivně vzdělávací činnost zaměřená na uživatele radiostanic v oblasti řešení krizových situací

Sbor dobrovolných záchranářů Praha - občanské sdružení zaměřené na sociální a humanitární činnost, zajištění první pomoci při hromadných nehodách a katastrofách.

Speleologická záchranná služba České speleologické společnosti – poskytuje pomoc při záchraně osob v podzemí (jeskyně, propasti, stará důlní díla, technické podzemí), z výšek pomocí lanové techniky a záchranné práce pod vrtulníkem; záchranu osob na vodní hladině (povodně), potápěčské práce pod vodou; ženijní práce (jednoduché ženijní stavby, zesilování stavebních konstrukcí); práce hornickým způsobem (zmáhání závalů, dřevění apod.); trhačí práce malého rozsahu.

Kontrolní otázky k části „Přehled a činnost podpůrných zařízení pro řešení mimořádných událostí a krizových situací“

1. Vymenujte a stručně charakterizujte skupiny podpůrných zařízení podílejících se na řešení mimořádných událostí a krizových situací?
2. Které činnosti podpůrných zařízení jsou určeny ve prospěch IZS při řešení mimořádných událostí a krizových situací?

Literatura k části „Přehled a činnost podpůrných zařízení pro řešení mimořádných událostí a krizových situací“

LINHART, P. *Některé otázky ochrany společnosti*; MV GŘ HZS ČR Praha, 2005; ISBN 80-86640-43-4

LINHART, P., ŠILHÁNEK, B. *Ochrana obyvatelstva v Evropě*; MV GŘ HZS ČR Praha, 2005; ISBN 80-86640-55-8

NAVRÁTIL, L. *Ochrana obyvatelstva*; JU ZSF Č.Budějovice, 2006; ISBN 80-7040-880-4

ŠENOVSÝ, M., ADAMEC, V., HANUŠKA, Z. *Integrovaný záchranný systém*; Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství Ostrava, 2005; ISBN 80-86634-55-8

5 Speciální skupiny – lezci a potápěči v HZS

Provádění záchranných a likvidačních prací silami a prostředky IZS v exponovaných terénních i urbanizovaných prostorech ČR si vyžádaly v rámci HZS ČR vznik speciálních skupin – v našem případě skupin lezců a skupin potápěčů.

5.1 Lezci

V rámci organizačních struktur vybraných jednotek požární ochrany HZS krajů jsou zařazena lezecká družstva/skupiny. V počátcích jejich existence se zpravidla jednalo o lidi, kteří měli blízko k horolezectví – později k tomu přistoupila cílevědomá příprava hasičů-lezců. Významnou a nedílnou součástí odborné činnosti hasičů-lezců při provádění zejména záchranných prací je úzká spolupráce s ostatními složkami IZS – především RLP a PČR.

Základní odbornou přípravu hasičů-lezců a odbornou přípravu hasičů-instruktorů zajišťují HZS krajů a vzdělávací zařízení HZS ČR. V rámci této přípravy se hasiči-lezci naučí:

- ovládat techniky a zásady lezení v podmínkách skalních stěn, jeskyní, průmyslových konstrukcí, stožárů, komínů, jeřábů, studní (v opodstatněných případech také důlních děl) apod.,
- ovládat pravidla lezení jako prvolezec ve výšce a nad volnou hloubkou v terénech středně těžkých, na kterých se doporučuje postupové jištění na exponovaných místech,
- ovládat výstup po laně, slanění, přestup z lana na lana, jištění a sebejištění, postupové jištění, provádět činnosti ve stěně (spouštění a vytažení břemene),
- provést záchranu a sebezáchranu po pádu do lana,
- poskytnout první pomoc při lezecké činnosti (specifika první pomoci visu na laně),
- specifickým záchranou v podzemních prostorech,
- způsobům záchran z lanovek, stožárů VVN a dalších průmyslových konstrukcí,
- způsobům záchran a použití lezecké techniky na divoké vodě,
- ovládat práci se všemi věcnými prostředky požární ochrany určenými pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou, které jsou ve vybavení lezeckého družstva/skupiny,
- provádět záchranné a jiné práce ve výšce a nad volnou hloubkou s pomocí ochranných prostředků proti působení nebezpečných látek, detekční technikou, příp. potápěčskou výstrojí aj.,
- provádět samostatnou práci ve výšce a nad volnou hloubkou dle pokynů velitele lezeckého družstva (vedoucího lezecké skupiny),
- provádět prohlídky věcných prostředků požární ochrany pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou před a po použití.

5.2 Potápěči

V rámci organizačních struktur vybraných jednotek požární ochrany HZS krajů jsou rovněž zařazeni potápěči. V souladu s vyhláškou (7/1999) k potápěčským činnostem patří hledání, vyprošťování a evakuace osob; vyprošťování techniky a materiálu; zjišťování havarijních a nebezpečných stavů objektů a zařízení, jejich odstraňování a provádění oprav; průzkumy, kontrola a dokumentace pod vodou snímací videokamerou – vše i při nulové viditelnosti, vysokých a nízkých teplotách, biologické závadnosti.

Potápěči HZS ČR jsou, co do znalostí a dovedností, rozděleni do tří kategorií- stupňů.

Potápěč I.stupně (příslušník HZS ČR určený k používání potápěčských dýchacích přístrojů se stlačeným vzduchem) má základní vědomosti o teorii potápění; je schopen se bezpečně potápět s přístrojem na stlačený vzduch v doprovodu potápěče II.stupně do malých hloubek (max.do 10 m) a v doprovodu potápěče III.stupně i do středních hloubek (max.do 30 m). Je prakticky seznámen se záchranou druhého potápěče pod hladinou i na hladině. Zná:

- zásady komunikace pod vodou a pravidla pro činnost potápěčských skupin,
- potápěčskou techniku (účel použití, funkce jednotlivých prostředků),
- plánování ponoru (spotřeby vzduchu),
- zásady řešení potápěčských nehod (rizika nádechového a přístrojového potápění – barotrauma z podtlaku a přetlaku, hyperventilace, laryngospasmus),
- pravidla první pomoci (KPCR),
- práci s lanem a uzlování;

- pravidla hygieny a údržby výstroje.

Potápěč II.stupně (příslušník HZS ČR určený k používání potápěčských dýchacích přístrojů se stlačeným vzduchem; absolvent kurzu potápěčů I.stupně nebo vlastník oprávnění na úrovni P* / CMAS* (rozuměj: kvalifikace sportovního potápěče se základními znalostmi potápění česká / světové potápěčské konfederace) či jiné obdobné kvalifikace z oblasti sportovního či pracovního potápění; mající za sebou nejméně 15 hodin potápění, přičemž minimálně 10 sestupů do hloubek přes 10 m a 3 sestupy do hloubek přes 20 m). Tento potápěč má vědomosti o teorii potápění a praktické zkušenosti v záchranném a pracovním potápění, je seznámen se způsoby vyhledávání osob a předmětů za zhoršené viditelnosti na velkých vodních plochách, v proudu, v členitém terénu, ovládá techniku jejich vyprošťování. Dále ovládá vyvazování a zvedání břemen ze dna pomocí techniky (zvedací vaky, autojeřáb apod.). Je schopen pod vodou provádět jednoduché pracovní úkony (např. řezání ruční pilkou, stříhání nůžkami na plech, montáž a demontáž šroubových spojů), mapovací činnost s využitím kompasu aj. Je schopen provádět záchranné a pracovní činnosti v hloubkách do 40 m s otevřeným přístupem k hladině. Znalosti potápěče I.stupně jsou rozšířeny o:

- způsoby záchrany na vodě (přiblížování a tažení tonoucího, osvobozovací chvaty, dopomoc unavenému plavci, záchranné prostředky),
- práce pod vodou (vyhledávání předmětů, vyprošťování osob a předmětů – vozidlo, zvedání předmětů ze dna – vaky, autojeřáb, v proudu, prostory neumožňující přístup k hladině,
- zřízení potápěčské základny (vybavení potápěčského vozidla),
- seznámení s barokomorou,
- sled činností při zásahu, součinnost členů potápěčské skupiny a jiných složek (záchranná služba, policie, CO aj.).

Potápěč III.stupně (příslušník HZS ČR určený k používání potápěčských dýchacích přístrojů se stlačeným vzduchem; absolvent kurzu potápěčů II.stupně; mající potvrzení o nepotápění nejméně 60 hodin přičemž minimálně 15 sestupů do hloubek přes 20 m, 5 sestupů do hloubek přes 30 m a 2 sestupy přes 40 m; s dvouletou praxí v záchranném a pracovním potápění, s potvrzením o absolvování simulovaného sestupu v barokomoře na hloubku 60 m pod dohledem lékaře. Znalosti potápěče II.stupně má rozšířeny o znalosti:

- podzemních prostorů (přírodních, umělých),
- potápění v uzavřených prostorách,
- potápěčské výstroje pro potápění v uzavřených prostorách,
- bezpečnostních směrnic pro potápění na akcích České speleologické společnosti,
- zásady výkonu potápěčské činnosti v báňské záchranné službě,
- nebezpečí a rizika při potápění v uzavřených prostorách (pod ledem, jeskyně, štoly, vraky, vodní díla aj.)
- plánování potápěčských akcí pro podmínky uzavřených prostor,
- mapování a zpracování zjištěných údajů,
- psychologických a fyziologických aspektů potápění v uzavřených prostorách.

Kontrolní otázky pro část „Speciální skupiny – lezci, potápěči“

1. Při jakých činnostech se povolávají k zásahu hasiči-lezci ?
2. Jaké základní odborné znalosti a dovednosti musí mít hasič-lezec ?
3. Pro jaké činnosti jsou určeni potápěči HZS ČR ?
4. Vyjmenujte a charakterizujte podstatné odlišnosti mezi potápěči jednotlivých kvalifikačních stupňů.

Literatura pro část „Speciální skupiny – lezci, potápěči“

Město Ostrava – Obecně závazná vyhláška č. 7/1999.

<http://www.mmo.cz/vyhlasky/9907.html>

Učební osnovy - Základní odborná příprava hasičů – lezců

- kurzu potápěč I.stupně
- kurzu potápěč II.stupně
- kurzu potápěč III.stupně

http://www.mvcr.cz/hasici/izs/osnovy/osnovy_hasici.html

Práce ve výškách a nad volnou hloubkou v podmínkách požární ochrany

http://www.usar.cz/data/articles/down_75.pdf

Chrudim lezci

http://www.hzspa.cz/hzspk/uo_svitavy/lezci.php

6 Speciální činnosti – zásahy na nebezpečné látky, dekontaminace

6.1 Zásah na nebezpečné látky

V souladu s Bojovým řádem jednotek požární ochrany – taktickými postupy zásahu, metodický list 1 L – Zásah s přítomností nebezpečných látek (2004) je při zásahu na nebezpečné látky nutno vzít v úvahu následující skutečnosti a postupy:

Nebezpečnými látkami a přípravky (dále jen „nebezpečné látky“) jsou látky a přípravky, které vykazují jednu nebo více nebezpečných vlastností a pro tyto vlastnosti jsou klasifikovány zvláštním zákonem (např. zákon č. 356/2003 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 186/2004).

Za **havárii nebezpečné látky** je považována mimořádná událost, kdy se nebezpečná látka ocitla mimo kontrolu v tak velkých množstvích, že jsou ohroženi lidé, zvířata a životní prostředí a je nutné provádět záchranné a likvidační práce.

Mimo kontrolu se nebezpečná látka může dostat únikem z nádob nebo zařízení. Nebezpečné látky se mohou vyskytovat tam, kde se vyrábí, zpracovávají, skladují nebo při jejich přepravě.

Charakteristickými znaky, které vypovídají na místě zásahu o **přítomnosti nebezpečných látek** jsou:

- označení přepravního prostředku nebo obalu výstražnými tabulemi, výstražnými identifikačními tabulemi, bezpečnostními tabulemi a manipulačními značkami,
- technologická zařízení (otevřené technologické provozy, skladovací prostory apod.),
- změna barvy nebo odumírání vegetace, úhyn drobných živočichů v blízkém okruhu havárie,
- zvláštní průvodní jevy při hoření a rozvoji požáru, např. neobvyklá barva plamene, kouře, zápach, ale také výbuchy, žíhavé plameny a spontánní hoření, rychlé šíření požáru, a to i po nehořlavých materiálech,
- v místě se tvoří mlha, „vlní se vzduch“, je slyšet sykot unikajícího plynu nebo praskot konstrukcí,
- přítomnost zvláštních obalů, skleněných nádob, tlakových láhví nebo mohutných izolací na nádobách.

Zásahy s přítomností nebezpečných látek jsou charakterizovány:

- potřebou nasazení speciálních prostředků pro práci s nebezpečnými látkami a speciálních hasiv,
- potřebou zapojení speciálních sil a dalších složek IZS, spoluprací s institucemi a orgány veřejné správy, odborníky a původcem havárie,
- zejména **nebezpečím výbuchu, nebezpečím intoxikace, nebezpečím poleptání, nebezpečím ionizujícího záření a nebezpečím infekce.**

Úkolem jednotek při havárii nebezpečných látek jsou činnosti vedoucí ke snížení bezprostředních rizik a omezení rozsahu havárie s cílem stabilizovat situaci. Úkoly a postup činnosti jednotky závisí na vybavení jednotky ochrannými prostředky a dalšími prostředky pro práci s nebezpečnými látkami. Činnost jednotky musí být co nejvíce bezpečná pro jednotku a její činnosti nesmí být vyvolána neúnosná rizika pro okolí.

V době příjezdu na místo zásahu se první jednotka:

- musí přibližovat k místu havárie zpravidla po směru větru a směr větru neustále kontrolovat,
- nesmí zajíždět do bezprostřední blízkosti místa mimořádné události.

Úkolem každé jednotky při havárii s nebezpečnou látkou jsou tzv. **prvořadá opatření:**

- průzkum, zjistit zda jde skutečně o havárii s nebezpečnou látkou,
- opatření k záchraně osob a zvířat a uzavření místa havárie,
- přivolání pomoci včetně jednotek předurčených pro zásahy na havárie s nebezpečnou látkou.

Jednotka předurčená pro zásahy na havárie s nebezpečnými látkami dále provádí činnosti vedoucí k:

- snížení bezprostředních rizik,
- omezení rozsahu havárie.

Dokud se nezjistí o jakou nebezpečnou látku se jedná, musí být opatření jednotky v následujícím sledu:

- s ohledem na směr větru zajistit dostatečný odstup od místa havárie (dostatečný odstup od místa havárie je zpravidla 100 m),
- uzavřít místo havárie, *určit nebezpečnou a vnější zónu*,
- vyloučit iniciační zdroje,

- nasadit na průzkum a na práci v nebezpečné zóně co nejmenší počet hasičů a pracovat s co nejvyšší úrovní ochranných prostředků a připravit zjednodušenou dekontaminaci,
- **jistit hasiče v nebezpečné zóně,**
- připravit hasební prostředky pro požární zásah (trojnásobná požární ochrana – voda, pěna, prášek),
- pokud je to možné zabránit dalšímu úniku nebo rozšiřování nebezpečné látky,
- pokusit se identifikovat nebezpečnou látku, opatřit informace o jejím nebezpečí,
- pokud je to možné provést opatření na zachycení popřípadě odstranění nebezpečné látky,
- průběžně hodnotit situaci.

Cílem průzkumu je identifikace nebezpečí a posouzení alternativ pro stanovení cílů jednotce. Při rozhodování o postupu a stanovení cílů musí velitel zásahu posoudit zejména:

- druh havárie (samovolný únik, požár, výron plynů, dopravní nehoda),
- možné množství uniklé nebezpečné látky,
- velikost zasažené plochy,
- skupenství a možnosti jejich změny,
- rizika vyplývající z nebezpečné látky,
- možnost šíření nebezpečné látky, směr větru a vývoj počasí,
- konfiguraci terénu a hustotu osídlení,
- ohrožení povrchových nebo podzemních vod,
- zdroje iniciace a možnost výbuchu,
- rychlost úniku nebezpečné látky a rychlost jejího šíření,
- možnosti k zastavení nebo omezení úniku a rozšiřování nebezpečné látky.

Při zásahu na havárii nebezpečné látky je **mimo obvyklých úkolů velitele zásahu** dále třeba:

- příjezd sil a prostředků organizovat z návětrné strany s ohledem na možnost šíření nebezpečných látek,
- při rozmísťování a nasazování sil a prostředků počítat s tím, že situace se může rychle a neočekávaně změnit,
- zohlednit specifika taktiky zásahu s ohledem na rizika vyplývající z přítomné nebezpečné látky a podmínek na místě zásahu,
- využívat pro identifikaci nebezpečné látky dostupné informační zdroje na místě zásahu a databáze vedené na operačních a informačních střediscích,
- vyžadovat součinnost věcně příslušných orgánů majících působnost v rozhodování a plnění povinností u právnické a podnikající fyzické osoby, u které došlo k havárii (původce havárie) podle § 24 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb.
- vyžadovat součinnost právnických a fyzických osob, které vlastní speciální prostředky pro zásah a součinnost ostatních složek IZS,
- **rozdělit místo zásahu na zóny s charakteristickým nebezpečím**, které organizačně zajistí bezpečnost sil a prostředků a jejich minimální kontaminaci. Jde minimálně o vytvoření:
 - i) nebezpečné zóny,
 - ii) vnější zóny a v ní
 - týlového prostoru,
 - nástupního prostoru,
 - dekontaminačního prostoru.
- stanovit režim práce a způsob ochrany zasahujících,
- posoudit nutnost průběžně informovat obyvatele o situaci v místě zásahu (včetně prostoru předpokládaných účinků mimořádné události) a předejít tak možné panice, včas přijmout potřebná preventivní opatření nebo režimová opatření, vyzoomět obyvatele, příslušné instituce a orgány veřejné správy, posoudit nutnost evakuace obyvatelstva nebo jiné ochrany,
- posoudit nutnost informovat podniky nebo instituce, které mohou být dotčeny účinky mimořádné události (zpracování vody, nasávání vzduchu do objektů apod.),
- provést prognózu dalšího vývoje havárie s ohledem na možnost dalšího gradování.

Očekávané zvláštnosti - při zásahu s přítomností nebezpečných látek je nutné počítat s následujícími komplikacemi:

- nedostatek sil a prostředků nebo jejich chybný odhad,
- jedna nebezpečná látka může mít i několik nebezpečných vlastností,
- rozdíl mezi označením nebezpečné látky a skutečně přítomnou nebezpečnou látkou,
- nelze spolehlivě určit uniklé množství nebezpečné látky,
- náhlá změna situace a důsledku reakce nebezpečné látky,

- vzájemná reakce látek,
- náhlá změna meteorologické situace,
- nepříznivý vliv klimatických podmínek na šíření látek,
- rychlým šířením plyných látek v ovzduší,
- nebezpečnou látku není možné identifikovat,
- nedisciplinovanost obyvatelstva při stanovení režimových opatření, podcenění nebezpečí,
- podcenění nebezpečí od spolupracujících složek IZS a nerespektování organizace místa zásahu včetně nebezpečné zóny,
- chování nebezpečné látky nemusí být totožné s deklarovanými vlastnostmi (vliv místních podmínek, koncentrace apod.),
- nelze zamezit úniku nebezpečných látek nebo odstavit technologie,
- skryté a těžko pozorovatelné šíření nebezpečné látky,
- nebezpečné vlastnosti nebezpečné látky se mohou projevit s určitým zpožděním a na nepředpokládaném místě.

6.2 Dekontaminace

Dekontaminace je proces (souhrn opatření a postupů) k odstranění kontaminantů z povrchu materiálu nebo jeho struktury. Ekvivalentním výrazem pojmu dekontaminace je zamoření a pojmu dekontaminace je odmoření nebo speciální očista. Provádění dekontaminace od nebezpečných chemických látek u jednotek požární ochrany je pouze částí široké a obsáhlé problematiky kontaminace a dekontaminace, která obsahuje kromě chemické dekontaminace-detoxikace i dezinfekci, deaktivaci a s tím související postupy, potřebná speciální činidla a technické prostředky.

Obecné zásady provádění dekontaminace

- Zjistit druh kontaminantu a rozsah kontaminace.
- V závislosti od druhu kontaminantu stanovit postup dekontaminace a potřebného dekontaminačního činidla.
- Brát v úvahu celkovou dobu použití dýchací techniky s ohledem na zásobu vzduchu u kontaminovaného příslušníka.
- U kapalných kontaminantů je zvlášť důležité včasné zahájení dekontaminace, použít i prostředky méně účinné a nečekat na opožděné dodání speciálních prostředků.
- Stanovit úkoly jednotlivých členů při zřizování dekontaminačního pracoviště a při dekontaminačním procesu.
- Zajistit dostatečnou osobní ochranu dekontaminačního týmu.
- Postupovat vždy směrem shora dolů, zevnitř ven, tak aby kontaminant ani produkty dekontaminace nezatékaly na čisté povrchy.
- Posoudit nebezpečnost dekontaminačních produktů a zajistit jímání a odčerpávání produktů.
- Bezprostředně po ukončení dekontaminačního procesu provést kontrolu dekontaminace pomocí detekčních prostředků.

Metody dekontaminace

- **mechanické** (vyklepávání, vytřepávání, kartáčování, mechanické otírání, izolace celé kontaminované povrchové vrstvy, překrytí kontaminovaného povrchu izolačním materiálem),
- **fyzikální** (odpařování, smývání vhodnými směsmi, vodou či rozpouštědly, sorpce na sorbentech)
- **chemické** (chemická reakce kontaminantů s vhodným činidlem - rozklad látky, přeměna na méně toxické produkty, popř. přeměna na formu, jejíž odstranění z povrchu nebo materiálu je snadnější).

Nejúčinnější jsou ty způsoby dekontaminace, které představují **kombinaci** všech výše uvedených metod (např. speciální očista tlakovou parou s přidavkem chemikálií). Na základě uvedených metod jsou nejčastěji používány dekontaminační technologické postupy:

- postřik - dvoj- a trojetapový,
- otírání,
- chemické čištění,
- praní (popř. dekontaminace varem),
- dekontaminace tlakovou vodní parou,
- dekontaminace pěnamy.

Dekontaminaci dělíme podle:

- **kontaminovaného objektu** např. dekontaminace osob, zvířat, oděvů, prostředků individuální ochrany,

techniky, dopravních prostředků, terénu, budov apod.

- **prostředků, techniky a personálu**

- individuální
- hromadná

- **provedení - způsob**

- suchý - vytřepávání, vyklepávání, otírání za sucha, vysávání, odpařování aj.
- mokrý - postřik, otírání za mokra, chemické čištění, praní, dekontaminace vodní parou.

- **rozsahu prací**

- částečná
- úplná

Částečná dekontaminace

- částečná dekontaminace osob v osobních ochranných prostředcích a dýchací technice se provede ihned po opuštění nebezpečné zóny na určeném stanovišti, které sestává z nízké jímací nádrže opatřené roštem nad úrovní hladiny v nádrži. Snadnější nastupování a sestupování zajistí schůdky;
- při havárii s únikem nebezpečné látky sypké, prachové částice z povrchu OOP je třeba omést a použít opláchnutí vodou z rozprašovací proudnice a následně omýt - nanést pomocí smetáku vodní roztok detergentu nebo roztok s přísadkou pěnidla;
- v případě kontaminace sodíkem (Na) se použít voda nesmí;
- při podezření na bojovou otravnou látku použít detergent (např. Linka) a nanést detoxikační činidlo chlornanového typu. Při masivní kontaminaci (kapky) povrch posypat sorbetem.

Částečná dekontaminace prostředků se provede obdobně oplachem vodou a omytím detergentem

Částečná dekontaminace vozidel se realizuje tak, že kontaminovaný dopravní prostředek vyveze příslušník v čistém ochranném obleku na předem připravené místo, zajištěné proti úniku kontaminovaného oplachovacího roztoku.

Minimální vybavení pro částečnou dekontaminaci představuje zdroj vody na oplachování, detergent (běžný saponát, Linka, AG); smeták, kartáč; rohož, rošt, podložka; jímací nádrže.

Po částečné očištění následuje přesun na stanoviště **odkládání kontaminovaných ochranných prostředků**. Za asistence obsluhy si osoba v obleku nasadí čisté rukavice a svleče si ochranný oblek a odloží dýchací přístroj. Použitý oděv a dýchací přístroj se odloží do nepropustných vaků nebo plastových pytlů, které se uzavrou. Přeprava kontaminovaných oděvů se provádí odděleně od přepravy osob. Na stanici se uloží na místo, kde nedojde k roztržení pytlů a kontaminaci okolí.

Úplná dekontaminace

Úplná očista osob následuje po odložení ochranných prostředků. Odloží se použité prádlo do plastových pytlů, pod sprchou se umyje vlažnou vodou a oblékne se čistý oděv.

Úplné dekontaminaci ochranných oděvů v případě, že nebyl přesně určen druh kontaminantu předchází jeho přesná identifikace. Po identifikaci kontaminantu se oděvy namočí na 2 hodiny do vody s přísadkou detergentu a následně se provede aplikace dekontaminačního - detoxikačního činidla (směsi) zvoleného podle druhu kontaminantu.

Na požárních stanicích jsou zpravidla k dispozici následující dekontaminační činidla:

- detergenty (Linka, saponát, AQ),
- uhličitan sodný (Soda),
- 8% kyselina octová (kuchyňský ocet) nebo kyselina citrónová,
- zředěná kyselina chlorovodíková,
- chlornan vápenatý,
- chlornan sodný (Savo).

Kontrolní otázky k části „Speciální činnosti – zásahy na nebezpečné látky, dekontaminace“

1. Co se ve smyslu příslušného zákona rozumí pod pojmem „nebezpečné látky“ ?

2. Co se rozumí pod pojmem „havárie nebezpečné látky“ a jak se nebezpečná látka může dostat mimo kontrolu ?
3. Uveďte a blíže popište charakteristické znaky, které na místě zásahu vypovídají o přítomnosti nebezpečných látek.
4. Čím jsou charakterizovány zásahy s přítomností nebezpečných látek ?
5. Jaká opatření musí být jednotkou požární ochrany činěna do doby, než se zjistí o jakou nebezpečnou látku se jedná ?
6. Vyjmenujte a stručně charakterizujte úkoly velitele zásahu při zásahu na havárii nebezpečných látek.
7. S jakými zvláštnostmi (komplikacemi) musíme počítat při zásahu s přítomností nebezpečných látek ?
8. Co je hlavním cílem dekontaminace, jakými metodami a postupy lze dekontaminaci provádět ?
9. Uveďte obecné zásady provádění dekontaminace.
10. Charakterizujte činnosti, prováděné v rámci částečné dekontaminace.

Literatura k části „Speciální činnosti – zásahy na nebezpečné látky, dekontaminace“

Bojový řád jednotek požární ochrany – taktické postupy zásahu;

- Zásah s přítomností nebezpečných látek. Metodický list 1 L
- Dekontaminační prostor. Metodický list 6 L
- Dekontaminace zasahujících hasičů. Metodický list 7 L,

http://www.fire.cz/storage/vos/01-L-Zasah_s_NL.pdf

Učební osnovy – Nebezpečné látky (NL)

http://www.mvcr.cz/hasici/izs/osnovy/osnovy_hasici.html

Metodika dekontaminace od nebezpečných chemických látek u JPO, druhy dekontaminačních činidel a jejich vybavení v požárních stanicích.

www.mvcr.cz/hasici/izs/oschs/dekontam_hasici.html

BUZALKA, J., DVOŘÁK, J. *Dekontaminační opatření v ochraně obyvatelstva*;

http://army.cz/avis/vojenske_rozhledy/2002_3/150.htm

ŘÍHA, *Dekontaminace*; TRIVIS, Praha s.r.o.;

<http://www-trivis.info/view.php?cisloclanku=2005101601>

7 Speciální skupiny – letecké záchranářství a letecké hašení

7.1 Využití vrtulníků pro záchranné práce

Záchrana ohrožených osob pomocí vrtulníků ve spojení s lanovou technikou je v České republice, resp. v rámci HZS ČR systémově cvičena a využívána od roku 1997, kdy se tento způsob záchrany začal využívat ve větším měřítku.

Skupiny leteckých záchranářů které jsou přepravovány vrtulníkem jsou schopny se v krátkém čase dostat na místo mimořádné události, účinně zasáhnout a zachránit ohrožené osoby v situacích, kdy „standardní“ záchrana pomocí např. člunů, požární techniky aj., již není možná nebo je značně problematická či nebezpečná. Použitím vrtulníků může dojít ke značnému urychlení a zjednodušení zásahu.

Záchrana osob se použitím vrtulníků stala efektivnější, rychlejší a ve své podstatě bezpečnější pro zasahující hasiče. Vrtulníky a tedy i letečtí záchranáři mohou za určitých podmínek zasahovat ve dne, v noci i během nepříznivých meteorologických podmínek (za deště, ve větru atd.).

HZS ČR efektivně a dlouhodobě spolupracuje s Ministerstvem vnitra Policií České republiky Leteckou službou (dále jen „LS PČR“) provozující vrtulníky a vybranými vrtulníkovými útvary Vzdušných sil AČR. Tato spolupráce je realizována v duchu vydaných vnitřních předpisů a směrnic ke kterým patří:

- Pokyn generálního ředitele HZS ČR a náměstka ministra vnitra č. 30/2004, kterým se stanoví postup pro vyžadování a zapojení vrtulníků LS PČR a vybraných útvarů AČR v rámci IZS a pravidla k provádění a výcviku leteckých záchranářů HZS,
- Směrnice pro vyžadování a zapojení vrtulníků LS PČR v rámci IZS,
- Směrnice pro provádění a výcvik záchranných prací s letadly Ministerstva vnitra provozovanými LS PČR (slačování, jeřábování, lanové podvěsy), a

-Směrnice pro výcvik a provádění záchranných prací leteckými záchranáři HZS ČR při využití vrtulníků AČR (slačování z vrtulníku, transport osob na háku palubního jeřábu a na podvěsovém laně pod vrtulníkem).

K přímé spolupráci s LS PČR byly určeny HZS krajů, ve kterých je dislokován vrtulník LS PČR. Jedná se o:

- HZS hl. m. Prahy (3 lezecké skupiny - celkem 36 leteckých záchranářů, minimálně 4 letečtí záchranáři ve službě),
- HZS Středočeského kraje se sídlem v Kladně (2 lezecké skupiny - celkem 24 leteckých záchranářů, minimálně 3 letečtí záchranáři ve službě),
- HZS Jihomoravského kraje (2 lezecké skupiny - celkem 24 leteckých záchranářů, minimálně 3 letečtí záchranáři ve službě),
- HZS Královéhradeckého kraje (1 lezecká skupina - celkem 12 leteckých záchranářů, minimálně 2 letečtí záchranáři ve službě).

Záchranné činnosti a jejich nácvik s vrtulníky provozovanými LS PČR je oprávněna provádět pouze osoba s platnou průkazem způsobilosti leteckého záchranáře s vyznačenou kvalifikací a dobou platnosti odborné způsobilosti.

Před zařazením do výcviku pro získání odborné způsobilosti leteckého záchranáře musí uchazeč úspěšně absolvovat odbornou přípravu hasiče se specializací pro práce ve výšce (teoretický i praktický kurs lanové techniky,) a v této činnosti mít 2 roky praxe, zdravotní přípravu, právní normy a předpisy, odborná příprava bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v souladu s odbornou způsobilostí hasiče se specializací pro práce ve výšce nad volnou hloubkou v rámci HZS ČR. Tato specializace musí být nadále udržována v průběhu platnosti specializace leteckého záchranáře. K získání specializace letecký záchranář musí příslušník úspěšně absolvovat odbornou přípravu v rozsahu 24 hodin (16 hodin praktického výcviku), kterou musí každoročně opakovat.

Každý letecký záchranář, který je určen k provádění záchrany a evakuace osob a záchranným pracím pomocí palubního jeřábu a lanové techniky, musí být v případě nasazení vybaven:

- přílehlavým ochranným oděvem s dostatečnou ochrannou proti povětrnostním vlivům,
- pokud se předpokládá práce ve vodě oblekem pro práci ve vodě, záchrannou plovací vestou (pokud ji nenahrazuje záchranný oblek) a záchranným plovákem,
- pracovní obuví se zpevněným kotníkem a neklouzavou podrážkou,
- ochrannou přilbou,
- ochranou sluchu,
- ochrannými brýlemi nebo ochranným štítem,
- ochrannými rukavicemi prstovými,
- zachycovacím postrojem, karabinami (min. 5 kusů), slačovacím prostředkem, zajišťovací smyčkou (min. 2 kusy),
- nožem s pevnou čepelí,
- chemickými světly červené a zelené barvy - 2 ks + 2 ks,
- čelovou svítilnou.

Skupina leteckých záchranářů (v min. počtu 2 leteckých záchranářů) musí být v případě nasazení dále vybavena:

- záchranným postrojem (1 ks),
- záchrannými nosítky schválenými pro záchranné práce (1 ks),
- záchrannou smyčkou (2 ks),
- nízko průtažným lanem s opláštěným jádrem typu A (1 ks, délka 50 m), nebo jednoduchým dynamickým horolezeckým lanem (rovněž 1 ks, délka 50 m),
- karabinami pro kotvení s minimální pevností 22 kN s dvojitou pojistkou zámku (2 ks),
- lanovou kotevní smyčkou (6 m).

7.2 Letecké hašení

Pomoc letecké techniky při hašení lesních požárů je neocenitelná. Jedná se o celou škálu případů, které mohou při požárech lesa nastat. Jde zejména o případy, kdy se lesní požár šíří takovým terénem, který je pro pozemní jednotky požární ochrany špatně dosažitelný, anebo naprosto nepřístupný. Letecká technika je přivolávána především k rozsahem větším lesním požárům s účastí většího počtu jednotek požární ochrany

(stupeň požárního poplachu II a vyšší). Hasebního efektu, který je vyvolán cíleným shozem velkého množství vody na frontu požáru během krátkého okamžiku, nelze ve špatně přístupném terénu docílit žádnou pozemní technikou.

Provádění letecké hlídkové činnosti a hašení lesních požárů v hlavní sezóně lesních požárů je umožněno díky existenci Dohody o spolupráci při zajišťování letecké hasičské služby mezi Ministerstvem vnitra a Ministerstvem zemědělství a Smlouvy o zajišťování letecké hasičské služby mezi Ministerstvem zemědělství a soukromým leteckým provozovatelem. Žádost o pomoc při leteckém hašení lesních požárů lze také uplatnit celoročně a celorepublikově na operačním a informačním středisku (dále jen „OPIS“) MV-GŘ HZS ČR, které má pravomoc vyzvat Policii ČR leteckou službu k poskytnutí vrtulníku vybaveného závěsným zařízením k odhozu hasební látky.

Leteckou hasičskou službou (dále jen „LHS“) se rozumí systém, v jehož rámci je prostřednictvím leteckých provozovatelů a jimi určeného personálu a letecké techniky zabezpečeno provádění letů určených pro včasné zjištění požárů v lesích, k zabránění jejich rozšíření a pro hašení lesních požárů (tzv. hasební lety), lety za účelem ověření lesního požáru – určení místa nahlášení požáru, podávání informací o průběhu zdolávání lesního požáru jednotkami požární ochrany, navedení jednotek požární ochrany k místu požáru. Hlídkové lety mohou být současně využity pro rekognoskaci zdravotního stavu lesních porostů, zejména výskytu hmyzích škůdců.

LHS je službou vlastníkům lesů, zabezpečovanou Ministerstvem zemědělství ve smyslu ustanovení lesního zákona. Je zajišťována ve všech lesích na území ČR s výjimkou lesů v působnosti Ministerstva obrany (vojenské újezdy, vyjmenované územní celky a další územní celky obhospodařované Vojenskými lesy a statky ČR., s.p.) a Ministerstva životního prostředí (národní parky včetně jejich ochranných pásem).

V případě sil a prostředků zařazených do systému LHS se nejedná o síly a prostředky zařazené do požárních poplachových plánů krajů, ale o strategické síly a prostředky, jejichž činnost v rámci systému LHS financuje Ministerstvo zemědělství ze svého rozpočtu.

Pravomoc vyžádat letadlo na hašení lesních porostů na stanici LHS (rozuměj dát pokyn stanici LHS k zahájení činnosti ke vzletu hasebního letadla) má pouze předurčené (koordinující) OPIS HZS kraje. Systém LHS je zajišťován na území ČR s ohledem na výskyt lesních ekosystémů s různým nebezpečím vzniku a rizikem lesních požárů. V případě potřeby nasazení hasebního letadla v pracovních sektorech kategorie B (území s nižším výskytem lesních ekosystémů s vyšším rizikem lesních požárů) nebo C (území výskytu lesních ekosystémů s nižším rizikem lesních požárů), kde není dislokována stanice LHS s hasebním letadlem, je v zájmu operativy, aby bylo s žádostí o zabezpečení hasebního letadla kontaktováno OPIS koordinujícího HZS kraje v pracovním sektoru A (území s vyšším výskytem lesních ekosystémů s vyšším rizikem lesních požárů) s nejbližší stanicí LHS.

Co se týká hlídkových letů, žádají o ně pověření zaměstnanci Lesů ČR, s.p., kteří o této skutečnosti vyrozumívají OPIS koordinujícího HZS kraje. V zájmu koordinovanosti a informovanosti je pak nutné, aby o termínu prováděného hlídkového letu byla vyrozuměna i územně příslušná OPIS HZS krajů, nad jejichž katastrem trasa hlídkového letu probíhá.

Stanice LHS pro pracovní sektor LHS kategorie A musí disponovat alespoň jedním letadlem k výkonu hlídkové činnosti a dalším alespoň jedním letadlem k provádění hasebních letů. Personál této stanice LHS musí být v průběhu smluvního období denně v době od 10,00 hod. do 18,00 hod. ve službě a dosažitelný na telefonních číslech LHS. Činnost vedoucí ke vzletu letecké techniky musí být zahájena nejdéle do 5 minut po vyžádání letadla a vzlet musí být uskutečněn do 15 minut po vyžádání k provedení letu (i v případě, že je letadlo využíváno k jiné činnosti).

Stanice LHS pro pracovní sektor LHS kategorie B nebo C musí disponovat alespoň jedním letadlem. Personál těchto stanic musí být v průběhu smluvního období ve dnech pracovního volna a klidu v době od 10.00 hod. do 18.00 hod, nejdéle však do západu slunce podle toho, která skutečnost nastane dříve, schopen provést vyžádané lety v dohodnutém čase

- po předchozí výzvě s časovým předstihem 24 hodin, jde-li o pracovní sektor LHS kategorie B,
- po předchozí výzvě s časovým předstihem 48 hodin, jde-li o pracovní sektor LHS kategorie C.

Všechny stanice LHS musí být vybaveny

- spojením prostřednictvím pevné telefonní linky a mobilního telefonu,
- zásobami leteckých pohonných hmot,
- předepsanou dokumentací (denní záznam činnosti, mapy se zákresem tras hlídkových letů, řád ARS - analogové radiové sítě HZS ČR a součinnosti v IZS a dalších),
- v pracovních sektorech LHS kategorie A a letecké základny LS PČR navíc
 - stojánkou pro hasební letadlo,
 - zásobou biologicky odbouratelného smáčedla o min. objemu postačujícím na 50 plnění daného typu hasebního letadla.

Letecká technika používaná v systému LHS musí být

- vybavena radiostanicí pracující v leteckém pásmu, navigačním zařízením GPS a předepsanou dokumentací;
- při určení pro provádění hlídkových letů minimálně dvoumístná, vhodná k vizuálnímu pozorování, vybavena navíc přenosnou nebo mobilní radiostanicí s příslušenstvím pracující na určených kmitočtech ARS;
- při určení pro provádění hasebních letů schválena výrobcem a Úřadem pro civilní letectví k použití při leteckém hašení požárů, vybavena navíc přenosnou nebo mobilní radiostanicí s příslušenstvím pracující na určených kmitočtech ARS, schváleným aplikačním zařízením pro odhoz a doplňování hasební látky, biologicky odbouratelným smáčedlem o min. objemu postačujícím na 10 plnění.

Hlídkové lety za účelem zjištění požárů a rekognoskace zdravotního stavu lesních porostů se provádí na základě vyžádání (pověřený zaměstnanec Lesů ČR, s.p. nebo MZe) s ohledem na roční období a meteorologické podmínky (vlhkost vzduchu v závislosti na venkovní teplotě příslušného regionu), na stav vegetace, na zvýšenou návštěvnost lesů či provádění lesnických činností apod. Provádějí se po určené trase nad určeným pracovním sektorem LHS v dohodnutém čase. Zjistí-li pilot při provádění hlídkové činnosti požár, musí zajistit jeho ohlášení na OPIS kraje. Hlásí místo požáru, čas zpozorování požáru, odhad plochy, druhu a intenzity požáru a možnosti jeho dalšího šíření, druh lesního porostu. Na pokyn OPIS HZS kraje může pilot s využitím souřadnic dle systému GPS vytipovat vhodné vodní zdroje, vhodné plnicí plochy pro případ hašení požáru leteckými prostředky a zjistit další možné údaje.

Lety za účelem ověření lesního požáru se uskutečňují na základě vyžádání OPIS koordinujících HZS krajů zpravidla dvoumístným letadlem určeným pro hlídkové lety. Pokud je důvodný předpoklad následného provádění hasebních letů, potom hasebním letadlem. Pokud určení místa nahlášeného požáru, podávání informací o průběhu zdolávání lesního požáru jednotkami PO nebo navedení jednotek PO k místu požáru probíhá v rámci požárního zásahu, pilot letadla se řídí pokyny velitele zásahu.

Hasební lety vyžaduje velitel zásahu prostřednictvím příslušného OPIS HZS kraje, resp. koordinujícího OPIS HZS kraje nebo OPIS MV-GŘ HZS ČR. Letadlo LS PČR k provedení hasebního letu může být vyžádáno pouze prostřednictvím OPIS MV-GŘ HZS ČR. Hasební lety mohou být prováděny ze všech civilních letišť, předurčených pracovních leteckých ploch nebo jiných ploch vybraných pilotem hasebního letadla, pokud svými parametry vyhovují pro daný typ letadla. Vzlety a přistání na vojenských letištích mohou být prováděny v souladu s pravidly o poskytování letových provozních služeb a pravidly služby řízení letového provozu na daném vojenském letišti. Při nasazení letecké techniky na hašení lesních požárů musí být co nejbližší místu požáru určena nejvhodnější pracovní letecká plocha pro doplňování letadel hasebními látkami. Plochu veliteli zásahu navrhuje pilot a velitel zásahu ji určí s přihlédnutím k aktuálnímu stavu dostupných zdrojů vody. Při zdolávání požáru je pilot letadla, provádějící letecké hašení požáru, podřízen veliteli zásahu a je povinen udržovat s ním (nebo jím určenou osobou) spojení. Velitel zásahu žádným způsobem nezasahuje do samotné letové činnosti. Konečné rozhodnutí o provedení shozu je plně v pravomoci pilota letadla. Případné nasazení více letadel při hašení lesního požáru musí být nejprve k upřesnění podmínek pro létání projednáno s pilotem, který se hašení již účastní. Pilot provádějící hašení lesního požáru může v případě potřeby požádat o záložní hasební letadlo.

Pro zajištění odborné přípravy jednotek požární ochrany při spolupráci s leteckou technikou vydalo MV-GŘ HZS ČR instruktážní videokazetu „Plnění závěsného vaku vrtulníku a integrovaných nádrží letounů“. Rovněž byl vydán konspekt odborné přípravy jednotek požární ochrany „Využití letecké techniky k leteckému hašení požárů lesních a travnatých porostů“.

Kontrolní otázky k části „Speciální skupiny – letecké záchranářství a letecké hašení“

1. V čem spočívá význam leteckého záchranářství ?
2. Které orgány a organizace a jakým způsobem se podílejí na leteckém záchranářství ?
3. Jaké znalosti musí mít letecký záchranář ?
4. Jakou výbavu potřebuje letecký záchranář pro plnění předpokládaných úkolů ?
5. Co rozumíme pod pojmem „letecký hasičská služba“ ?
6. Co tvoří požadovaný legislativní rámec pro činnost letecké hasičské služby ?
7. Kdo a jakým způsobem má právo vyžádat zásah letecké hasičské služby ?
8. Vyjmenujte a stručně charakterizujte činnosti vykonávané v rámci letecké hasičské služby.
9. V čem se liší činnost stanic letecké hasičské služby pracovních sektorů letecké hasičské služby kategorií A, B, C ?
10. Uveďte a stručně vysvětlete (charakterizujte) činnosti související s pojmem „hasebními lety“.

Literatura k části „Speciální skupiny – letecké záchranářství a letecké hašení“

Práce ve výšce a nad volnou hloubkou v podmínkách požární ochrany. Část: *Využití vrtulníků pro záchranné práce.* http://www.mvcr.cz/hasici/izs/pracevh/index_hasici.html#zasady

S ing.Ladislavem Mikou o čs.letecké záchranné službě; <http://www.vrtulnik.cz/izs/rescue6.htm>

Letecká hasičská služba; MV-GŘ HZS ČR, Odbor IZS a výkonu služby;

http://www.mvcr.cz/hasici/izs/ojpo/let_hs/index_hasici.html

FRANC, R., FRANCL, R. *Využití letecké techniky k leteckému hašení požárů lesních a travnatých porostů* (Požární taktika: konspekt 1-3-03); MV-GŘ HZS ČR – Odborná příprava jednotek požární ochrany; Praha: 2004;

Směrnice pro hlídkovou činnost a hašení lesních požárů prováděné leteckou technikou; MV-GŘ HZS ČR a MZe ČR, Praha: 2005

8 Informační technologie OPIS IZS

Operační a informační střediska IZS (dále jen „OPIS IZS“) jsou stálými orgány pro koordinaci složek IZS. Podle § 5 zákona o IZS plní úkoly OPIS IZS operační a informační střediska HZS krajů (dál jen „OPIS HZS kraje“) a OPIS MV- GŘ HZS ČR. Vedle úkolů na úseku požární ochrany a IZS plní OPIS IZS také úkoly vyplývající z dalších právních předpisů, např. zákona o vodách, atomového zákona, zákona o prevenci závažných havárií. OPIS IZS jsou povinna:

- přijímat a vyhodnocovat informace o mimořádných událostech, za tím účelem obsluhují také tísňovou linku 150 a 112, jejímž prostřednictvím může každý iniciovat systém IZS k zásahu v případě mimořádné události,
- zprostředkovávat plnění úkolů ukládaných velitelem zásahu zejména jeho žádosti o
 - potřebné síly a prostředky,
 - vyhlášení odpovídajícího stupně poplachu pro místo zásahu,
 - poskytnutí osobní nebo věcné pomoci potřebné pro záchranné a likvidační práce,
- plnit úkoly uložené orgány oprávněnými koordinovat záchranné a likvidační práce,
- zabezpečovat v případě potřeby vyzkoušení základních i ostatních složek IZS a vyzkoušení státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků podle IZS.

Práce na OPIS je prováděna od okamžiku příjmu tísňové zprávy, a to jak telefonicky tak přijetím datové věty od Telefonního centra tísňového volání (dále jen „TCTV“) , přes zápis události do aplikace Výjezd Spojář, volbu sil a prostředků, jejich vyslání k události, komunikaci s jednotkami přes radiostanice, přizvání dalších subjektů ke spolupráci (Policie, Záchranná služba, povodí řek, veterinář, plynárny ...), koordinaci při leteckém hašení, zápis změn a jiných závažných skutečností v průběhu zdolávání události, až po návrat jednotek zpět na své základny a jejich začlenění do připravenosti na další akci.

Realizaci těchto činností OPIS IZS zabezpečují informační technologie:

- účelové telekomunikační sítě MV, která zabezpečuje hlasovou a datovou komunikaci a připojení hromadné radiokomunikační sítě IZS,
- hromadné radiokomunikační síť IZS (tam, kde byl ukončen přechod z radiokomunikačních technologií do hromadné sítě),

- veřejné pevné telekomunikační sítě, ve které je spojení jištěno v rámci regulačních opatření uplatněním přednostního spojení,
- veřejné mobilní telekomunikační sítě, ve které je spojení jištěno v rámci regulačních opatření uplatněním přednostního spojení,
- prostředky mobilní telekomunikační sítě vyčleněné k zajištění spojení orgánů krizového řízení a obcí.

Novým prvkem v příjmu tísňového volání jsou Telefonní centra tísňového volání (dále jen „TCTV“) na krajských operačních a informačních střediscích IZS tj. na OPIS HZS krajů. TCTV zajišťují:

- příjem tísňových volání na lince 112 i 150 a datový přenos informace o mimořádné události na pracoviště operačních středisek základních složek IZS, včetně zpětného příjmu statusových hlášení,
- příjem informace (verbální, telefonické, faxové, ...) od operačních středisek základních složek IZS, pokud přijala informaci o mimořádné události s nutností zásahu více složek IZS,
- propojení specifických tísňových volání na pracoviště operačních středisek základních složek IZS.

Kontrolní otázky k části „Informační technologie OPIS IZS“

1. Které informační technologie jsou používány k zabezpečení správné funkce OPIS IZS ?
2. Jaké funkce plní Telefonní centra tísňového volání ?

Literatura k části „Informační technologie OPIS IZS“

ŠENOVSKÝ, M., ADAMEC, V., HANUŠKA, Z. *Integrovaný záchranný systém*; Edice SPBI Spektrum; Ostrava 2005; ISBN 80-86634-65-5

HORÁK, R., KRČ, M.M ONDRUŠ, R., DANIELOVÁ, L. *Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu*; Linde Praha, 2004; ISBN 80-7201-471-4

9 Psychologická péče o příslušníky

Zajišťování posttraumatické péče

- poskytování psychologické pomoci k odstraňování pozásahového stresu,
- realizace školení a výcviku ke zvýšení psychické odolnosti a sociální kompetence řídicích a výkonných pracovníků, participace na odborné přípravě příslušníků HZS ČR,
- poskytování psychologické služby příslušníkům HZS ČR v rámci rekondičních programů při ozdravných pobytech.

Zabezpečování podkladů pro personální práci a výkon služby

- ověřování duševní způsobilosti nových uchazečů o službu u HZS ČR (§ 3 zákona č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů),
- psychodiagnostická vyšetření hasičů z povolání (§ 37 vyhlášky č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany),
- ověřování (na vyžádání) osobnostní způsobilost příslušníků HZS ČR pro zařazení do řídicích a speciálních funkcí při výběrových řízeních,
- psychologická vyšetření a poskytování odborných stanovisek při rozhodování v personálních otázkách (podle zadání služebního funkcionáře).

Pomoc obětem mimořádných událostí

- poskytování psychologické pomoci obětem nehod a katastrof,
- podílení se na přípravě zdrojů psychologické pomoci v regionu a koordinování jejich využití při mimořádných událostech většího rozsahu,
- podle potřeby, související s výkonem služby, poskytování psychologické služby rodinám příslušníků HZS ČR.

K dosažení výše uvedené náplně a cílů psychologické služby HZS ČR jsou v místech HZS krajů zřizována **Psychologická pracoviště HZS ČR**, která plní zejména tyto úkoly:

- a) poskytují preventivní psychologické služby hasičům, kteří se zúčastnili zvláště psychicky náročného zásahu, utrpěli zranění při zásahu, eventuálně při zásahu selhali, popř. způsobili dopravní nehodu;
- b) provádí odbornou přípravu velitelů jednotek k poskytování primární pomoci hasičům po traumatizujícím zážitku při zásahu;
- c) poskytují sociálně psychologickou podporu jednotlivým pracovištím HZS krajů (zkoumají sociální klima

- pracovišť, provádějí expertní činnost, vedou školení a odborné kurzy zaměřené na zvyšování sociální kompetence řídicích i výkonných příslušníků a občanských zaměstnanců HZS ČR;
- d) poskytují v adekvátním rozsahu poradenskou službu zaměstnancům, v případě potřeby i jejich rodinným příslušníkům, přitom mohou spolupracovat se speciálními pracovišti (pedagogicko-psychologické poradny, manželské a předmanželské poradny, psychologické služby apod.), v součinnosti s lékaři posuzují změny pracovní způsobilosti;
 - e) provádějí psychologická vyšetření uchazečů o přijetí do služebního, případně pracovního poměru. Spolupracují při vytváření regionálního systému náborové a výběrové činnosti;
 - f) podle zadání služebního funkcionáře posuzují osobnostní způsobilost při zařazování zaměstnanců do řídicích funkcí a u uchazečů o vyslání ke studiu;
 - g) provádějí psychodiagnostická vyšetření hasičů z povolání;
 - h) na vyžádání provádějí speciálně zaměřená psychologická vyšetření zaměstnanců a vydávají odborné posudky k doplnění podkladů pro personální opatření;
 - i) spolupracují při řešení mimořádných událostí, které vyžadují psychologickou intervenci;
 - j) na vyžádání se účastní výzkumné činnosti, případně participují na úkolech psychologického pracoviště MV-GŘ HZS ČR, které zajišťuje koordinovanou spolupráci mezi jednotlivými psychologickými pracovišti HZS ČR; dále mohou provádět vlastní průzkumné sondáže podle potřeb příslušného HZS kraje;
 - k) podle zadání mohou spolupracovat ve vzdělávacích zařízeních HZS ČR při výběru lektorů a instruktorů pro řízenou praxi, přispívat ke zvyšování jejich odborné kvalifikace; případně se podílet na vytváření koncepce odborné přípravy jednak přímou účastí ve výchovně vzdělávacím procesu, jednak jeho didaktickým zabezpečením;
 - l) publikují v odborných časopisech, podle potřeby se zúčastňují odborných seminářů a konferencí;
 - m) podílejí se na vytváření, koordinaci a školení členů intervenčních týmů (včetně dobrovolných pracovníků) ve své územní působnosti, pro případy mimořádných událostí velkého rozsahu;
 - n) podílejí se na zpracování informačních materiálů pro případy ohrožení obyvatelstva a podle potřeby sondují jejich psychologický dopad na veřejnost;
 - o) spolupracují v rámci HZS ČR s tiskovými mluvčími, s personálními pracovníky a s pracovníky na úseku ochrany obyvatelstva a krizového řízení.

Kontrolní otázka k části „Psychologická péče o příslušníky“

Uveďte a zdůvodněte úkoly (náplň) psychologické služby HZS ČR

Literatura k části „Psychologická péče o příslušníky“

*Psychologická služba HZS ČR; www.mvcr.cz/hasici/lzs/ojpo/psycholog/sdeleni_hasici.htm
www.hasici-vysocina.cz/index.php?menu=78
hzs-zlkraje.cz/organizace/psycholog.htm*

10 Základy psychologie jednání s lidmi

Psychologií jednání s lidmi se zabývá speciální část psychologie – sociální psychologie. S ohledem na skutečnost, že ve Vašem studijním oboru a programu se této problematice věnují pouze volitelné předměty (v kombinovaném i prezenčním studiu např. „Úvod do teorie komunikativního jednání“, „Asertivní komunikace“ a v prezenčním kromě uvedených i předměty „Sociálně komunikační dovednosti“ resp. „Komunikace“) považujeme za nutné uvést některé ze základních poznatků, používaných – lépe doporučených – pro jednání s lidmi. Patří k nim:

- sociální komunikace je základním prostředkem interakce, tedy není možné nekomunikovat, není možné se nějak nechovat;
- interpersonální komunikaci představuje meziosobní jednání (dialog) tvořené zhruba ze 40% verbální komunikací a zbývajících 60% představuje neverbální komunikace (gesta, mimika, vzdálenost člověka, pohled očí, postoj těla...);
- funkce interpersonální komunikace je podmíněna vztahem mluvčí – posluchač, existencí společného jazyka, kontaktem mezi lidmi, textem (tím co se předává) a kontextem (zapojením textu do místa a situace);
- chceme-li mluvit k druhým lidem, aby nám naslouchali a rozuměli, působit na ně potom je vhodné zamyslet se nad postupy, uvedenými např. v publikaci D.Carnegie, (1991):
 - hledejte způsob, jak se zalíbit lidem
 - zajímejte se upřímně o lidi,
 - usmívejte se,

- pamatujte si, že vlastní jméno zní člověku nejslaději a nejvýznamněji ze všech slov,
- buďte pozornými posluchači+ mějte druhé k tomu, aby hovořili o sobě,
- hovořte o tom, co zajímá druhého,
- upřímně vzbud'te v druhém pocit, že je důležitou osobou
- hledejte způsob, jak přesvědčit lidi
 - vyhrávejte jen tehdy, když se nepřete,
 - ukažte, že si vážíte přesvědčení druhých; nikdy nikomu neříkejte, že se mýlí,
 - mýlíte-li se, uznejte to rychle a ochotně,
 - začínajte přátelsky,
 - ved'te druhého k tomu, aby sám souhlasil,
 - nechte hovořit druhého,
 - nechte druhého v domnění, že ta myšlenka je jeho,
 - upřímně se snažte dívat se na věc očima druhého,
 - mějte ohled na přání a mínění druhého,
 - dovolávejte se ušlechtilých pohnutek,
 - podávejte své myšlenky poutavým způsobem,
 - vyzvěte k soutěživosti;
- hledejte způsob, jak změnit lidi, aniž se jich dotknete
 - začněte s chválou a s upřímným uznáním,
 - na chyby upozorněte nepřímou,
 - než začnete kritizovat druhého, promluvte o svých chybách,
 - přikazujte otázkou, nikdy přímo,
 - šetřete důstojnost druhého,
 - pochvalte každé sebemenší zlepšení; buďte poctivě uznalí a nešetřete chválou,
 - idealizujte lidi,
 - povzbuzujte – přesvědčte, že napravit chybu je snadné, že to, co od druhého požadujete, může snadno vykonat,
 - hleďte, aby druhý byl šťasten, může-li učinit, co si přejete.

Kontrolní otázky k části „Základy psychologie jednání s lidmi“

1. V čem a proč spatřujete význam interpersonální komunikace?
2. Které postupy lze uplatnit, chceme-li, aby nám lidé naslouchali a rozuměli?

Literatura k části „Základy psychologie jednání s lidmi“

ANJA von KANITZ *Umění úspěšné komunikace*; GRADA; ISBN 80-247-1222-9
 CARNEGIE, D. *Jak získávat přátele a působit na lidi*; BRADLO Bratislava: 1991; ISBN 80-7127-026-1
 KOHOUTEK, R., ŠTĚPANÍK, J. *Psychologie práce a řízení*; CERM Brno: 1999; ISBN 80-214-1552-5
 MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*; MU Brno: 1995; ISBN 80-210-1070-3
 ŠPAČKOVÁ, A. *Moderní rétorika*; GRADA: 2006; ISBN 80-247-1704-2

11 Psychologická pomoc postiženému obyvatelstvu

11 Psychologická pomoc postiženému obyvatelstvu

Při řešení mimořádných událostí a krizových situacích se začíná objevovat nový druh pomoci. Již nestačí lidem zachránit život, zdraví, zajistit jim stravování a ubytování, ale je zapotřebí se postarat i o jejich psychiku.

Mimořádná událost, krizová situace jsou události, které jsou nepředvídatelné, přesahují naše běžné životní zkušenosti a mají výrazný dopad na psychiku téměř každého člověka, který jim musí čelit. Proto se u postiženého obyvatelstva mohou objevit různé nezvyklé, nebo neočekávané projevy. Patří k nim

- úzkost, strach, panika
- podrážděnost, vztek
- přehnané reakce na jinak běžné podněty
- vnitřní neklid, neschopnost soustředit se
- nadměrný smutek

- pocit bezmoci
- únava, apatie
- pocit neskutečna
- pocit oddělenosti od ostatních lidí
- nespavost, děsivé sny
- neodbytné tíživé myšlenky
- znovuprožívání události
- nechut' k jídlu, nevolnost
- zvýšená konzumace alkoholu, léků
- snaha vyhýbat se některým situacím nebo místům, apod.

Nezapomínejme, že *je to normální reakce na nenormální situaci*. Výše uvedené příznaky se mohou dostavit bezprostředně po události, nebo i s několikátýdenním odstupem. Přitom u každého člověka se mohou projevit různé příznaky a v různé intenzitě.

Člověku, který prožil traumatizující situaci můžeme pomoci tím, že:

- budeme mu na blízku, vyslechneme ho
- umožníme mu projevit své pocity (strach, zlost, zármutek)
- budeme tolerovat jeho neobvyklé projevy, chování, změny nálad apod.
- poskytneme mu péči (např. postaráme se o jídlo, tekutiny, teplo, čistotu apod.)
- pomůžeme mu při řešení běžných denních povinností a zařizování různých záležitostí (postaráme se o děti, domácí zvířata, zprostředkujeme kontakt s příslušnými úřady, pomůžeme např. vyřídit pohřeb, volno u zaměstnavatele, finanční podporu, vyplnit podklady pro pojišťovnu atd.)
- při přetrvávání psychických obtíží poskytneme kontakty na lékaře, nebo odborníky na duševní zdraví

Oblast psychologické pomoci obyvatelstvu, postiženému mimořádnou událostí nebo krizovou situací, je řešena v Koncepti psychologické služby HZS ČR jako jeden ze tří hlavních pilířů této služby. Není to krátkodobá činnost jde o dlouhodobé doprovázení postižených - v některých závažných případech až na dobu jednoho roku.

Potřeby psychologické a duchovní pomoci pochopily i nevládní neziskové organizace. Proto MV-GŘ HZS ČR ve spolupráci s o.s. ADRA, Ekumenickou radou církví a Sdružením česká katolická charita již dva roky organizuje výcvik psychosociálních intervenčních týmů (dále jen „PIT“). K základním cílům činnosti PIT ČR patří:

1. poskytování a vyhledávání informací, pomoc při prosazování zájmů obětí;
2. vyhledávání a odkazování do navazujících služeb, podpora truchlení;
3. práce s obcí, osvěta pro místní síť, vzpomínkové akce;
4. poradenství, aktivizace, podpora při plánování a rozhodování.

Do postižené oblasti se na pomoc postiženému obyvatelstvu vysílá psycholog HZS kraje. Z jeho rozhodnutí je prostřednictvím koordinátora PIT vyzooměn tým dobrovolníků, odsouhlasena struktura pomoci a prací PIT. Pro práci PIT je třeba vytvořit potřebné zázemí (např. spolupráce s krizovým štábem města nebo obce, jmenovky, stravování, ubytování a v neposlední řadě i náhrada nákladů pro členy PIT).

Je nezbytné, aby psycholog HZS kraje dobře zmapoval situaci v místě mimořádné události nebo krizové situace, předal dobrovolným členům PIT prvotní informace a tím jim usnadnil zahájení prací. Na základě vyhodnocení konkrétní situace se jeví jako výhodné rozdělit postižené do několika skupin, nejlépe v závislosti na potřebě návštěv. V takovém případě mohou jednu ze skupin představovat domácnosti, které mají dobré rodinné zázemí (dětí, příbuzné, přátele) garantující vyrovnání se postižených s posttraumatickým stresem. Další skupinu mohou představovat domácnosti, ve kterých se ukazuje jistý rodinný nesoulad, případně i ne zrovna nejlepší sousedské vztahy. V každém případě nejvíce pozornosti a vysokou frekvenci poskytované pomoci potřebuje skupina domácností starých lidí, lidí osaměle žijících, lidí nemocných nebo jinak oslabených – osob nejvíce náchylných ke stresu. Zvýšenou pozornost je nutno věnovat i lidem, kteří již před událostí prožívali nějakou tíživou situaci, kteří se po události začnou nápadně vyhýbat ostatním, ztrácet zájem o svou budoucnost, nadměrně požívat alkohol, léky apod.

„Přežití je téměř ze sta procent otázka myšlení a psychiky. Postarejte se nejprve o svůj mozek, on se pak postará o vás“ (P. Drašar, In: Mezníková, 2005). Na stejném místě autorka rovněž konstatuje, že „K lidem,

zasaženým mimořádnou událostí, se v první fázi nedostanou odborníci na duševní zdraví, ale spoluobčané a záchranáři a ti by měli mít základní informace o tom, jak člověk v krizi reaguje a jak se k němu chovat.....Dobře zvládnutá komplexní první pomoc v krizové situaci napomáhá dalšímu zpracování traumatu u postiženého a je součástí prevence tzv posttraumatické stresové poruchy, která se následně u některých zasažených může rozvinout. Emoční zranění může být totiž bolestnější než fyzické a může se také hůře a déle hojit.“

Kontrolní otázky k části „Psychologická pomoc postiženému obyvatelstvu“

1. V čem spočívá podstata psychologické pomoci obyvatelstvu postiženému mimořádnou událostí nebo krizovou situací ?
2. Se kterými nezvyklými projevy (příznaky) se můžete u postižených osob setkat bezprostředně, nebo i podstatným odstupem po mimořádné události nebo krizové situaci ?
3. Kdo a jakým způsobem se podílí na poskytování psychologické pomoci v mimořádných situacích ?

Literatura k části „Psychologická pomoc postiženému obyvatelstvu“

BAŠTECKÁ, B., a kol Terénní krizová práce – Psychosociální intervenční týmy; GRADA, 2005; 300 s.; ISBN 80-247-0708-X

ŠPATENKOVÁ, N., a kol. *Krizová intervence pro praxi*; GRADA, 2004; 200 s.; ISBN 80-247-0586-9

MEZNIKOVÁ, M. *Psychologie chování člověka za mimořádných situací*; Referát na konferenci požární ochrany „Červený kohout“ dne 11.5.2005; <http://lipa.unas.cz/index.php?stranka=clanky/chovani-cloveka-za-mimoradnych-situaci>

VYMĚTAL, Š. *Poskytování psychosociální pomoci v mimořádných situacích*; Časopis 112 2/2007 <http://zlin.cz/index.php?ID=20804>